

›Klicka för att dricka ›**ESSÄ** Anita Steen ›IOGT-NTO synar kommuner
REPORTAGE NYKTERHETSARBETE HJÄLPER FATTIGA I KENYA

accent

26

EN TIDNING FRÅN IOGT-NTO NR 3/08 PRIS 20 KR SVERIGES STÖRSTA TIDNING OM DROGER OCH NYKTERHET

INTERVJU

Berättaren

Tom Alandh lyfter fram samhällets kantstötta

Kampen om ungas klickande

8 GRANSKNING Inför hotet om begränsningar för den traditionella alkoholreklamen ökar industrin sin marknadsföring på internet. Där finns inte samma regleringar i kampen om alkoholkonsumenten och mycket av reklamen vänder sig direkt till ungdomar. Och allt klickande registreras.

REPORTAGE

Nykterhetsarbete för Kenyas fattiga

24 REPORTAGE I Kenya tar många fattiga droger för att fly sina svåra förhållanden. Missbruket håller dem sedan fast i fattigdomen. På mikrokreditorganisationen Jamii Bora insåg man det och grundade en nykterhetsrörelse för fattiga.

INTERVJU

Tom Alandh

32 INTERVJU Mitt i vardagen, hos de till synes obetydliga människorna, hittar dokumentärfilmaren Tom Alandh de stora skeendena och berättelserna. För honom bär alla på en historia.

KULTUR

Pjäs om fångars barn väcker starka känslor

38 KULTUR Kanske är några av fångarna själva barn till kårfarare. Kanske har några av dem egna barn. Pjäsen "När änglar faller längre ner än botten" väcker känslor på den slutna anstalten Beateberg.

OPINION

Kommunernas ansvar för alkoholpolitiken

4 LEDARE Kommunerna har på senare år fått ett större och tyngre ansvar för svensk alkoholpolitik. Därför är det angeläget att alla kommuner har ett alkoholpolitiskt program.

EU missar alkoholens roll i utvecklingen

6 DEBATT EU ser inte alkohol som något hinder för utveckling. För utvecklingsländer är den definitivt ett hinder, konstaterar Per-Åke Andersson vid IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut.

AKTUELLT

Var femte kommun har gamla program

11 AKTUELLT Nio av tio svenska kommuner har ett alkoholpolitiskt program, men vart femte program är äldre än åtta år. Det visar en undersökning från IOGT-NTO.

2 för 1 stoppades i Göteborg

12 AKTUELLT "2 för 1" eller "ölpaket" har varit regel på Göteborgs krogar i flera års tid. Men i höstas satte kommunen stopp för det.

Vårdkedja förbättrar institutionsvården

20 AKTUELLT Vårdkedja ska lösa institutionsvårdens kris och minska antalet återfall. För Nina Loong, 17 år, var det räddningen.

I RÖRELSE

Hedin vill ha ett nytt samarbete

44 I RÖRELSE Pingströrelsens föreståndare Sten-Gunnar Hedin vill se en ny modell för samverkan med IOGT-NTO med fokus på opinionsbildning.

OMSLAGSBILD

Foto: Anja Liljefors

FASTA AVDELNINGAR

LEDARE	4	AKTUELLT	11	REPORTAGE	24	KORSORD	43
REDAKTION	5	TRE FRÅGOR	15	INTERVJU	32	I RÖRELSE	44
INSÄNDARE	5	ESSÄ	16	GODA LIVET	36	IOGT-NTO INFO	48
DEBATT	6	PRESSGRANNAR	16	KULTUR	38	FEM MINUTER	50
RESPONS	7	I FOKUS	20	HALLÅ DÅR	41	NÄSTA NUMMER	51
GRANSKNING	8	FORSKNING	23	KRÖNIKA	42	POSITIVA SLUTET	52

Kommunerna har på senare år fått ett större och tyngre ansvar för svensk alkoholpolitik. Därför är det angeläget att alla kommuner har ett alkoholpolitiskt program och att det hålls levande. En av tio kommuner saknar ett sådant program, och vart femte program är föråldrat.

Kommuner allt viktigare

AV EVA ÅHLSTRÖM

Nio av tio svenska kommuner har ett alkoholpolitiskt program, enligt en ny undersökning från IOGT-NTO. Det är säkert bra mycket fler än för bara några år sedan. Men vart femte program är inte uppdaterat efter 2000, och det är allvarligt med tanke på kommunernas ansvar och hur mycket som hunnit hända på det alkoholpolitiska området på bara några år.

Efter det svenska EU-inträdet har möjligheterna att bedriva alkoholpolitik på nationell nivå minskat. Men samtidigt har kommunerna fått ökat ansvar för alkoholpolitiken. Det är till exempel kommunerna som beviljar och drar in serveringstillstånd, och det är de som har ansvar för det förebyggande arbetet, för rehabilitering av missbrukare och för stöd till barn i missbruksmiljöer. Lokala alkoholpolitiska program har alltså stor betydelse för hur frågor om alkoholen och dess skadeverkningar hanteras, och därför är det nödvändigt att alla kommuner har program med tydliga riktlinjer för kommunens alkoholpolitik – och lika viktigt att programmet uppdateras regelbundet.

Under Folknykterhetens Vecka i år sätts fokus på den lokala alkoholpolitiken. IOGT-NTOs föreningar och distrikt kan med hjälp av förbundets undersökning enkelt skaffa sig en bild av läget i den egna kommunen. Har kommunen ett alkoholpolitiskt program? Hur gammalt är det? Pågår det någon revidering? Med fakta i handen kan de sedan kontakta sina lokala politiker, på några håll för att berömma dem för ett aktuellt och bra program, på andra håll för att efterlysa ett program eller en uppdatering av det – och överallt för att erbjuda

samarbete kring innehållet i programmet och tillämpningen av det.

För kommuner som vill ha hjälp med sina alkoholpolitiska program erbjuder IOGT-NTO sedan en tid också en "hjälptelefon" med råd och tips om vad ett sådant program bör innehålla. En angelägen fråga för möten, debatter och samtal under och efter Folknykterhetens Vecka är hur kommunerna hanterar serveringstillstånd.

Idag finns närmare 11 000 tillstånd för servering av alkohol i Sverige. Av dem är det bara ett 20-tal som dras in varje år på grund av överservering eller bristande ålderskontroller, trots att alla vet att problemen är mycket större än så.

»Kommunal alkoholpolitik handlar om frågor som berör många av kommunens invånare.«

Accent har i en artikelserie granskat den kommunala handläggningen och tillsynen av serveringstillstånden. Granskningen visar att den varierar, för att uttrycka sig mildt. Fram träder en bild av näringsintressen som går före alkohollagen, dålig utbildning och bristande resurser. I förra numret berättade vi om alkoholhandläggaren i Malung som kördes över och blev omplacerad när hon ville dra in tillståndet från en krog som misskött sig under den årliga dansbandsveckan.

När en kommun någon gång kommit så långt att den beslutat att dra in ett tillstånd, är det inte ovanligt att länsrätten kör över

kommunen och upphäver beslutet. Så olika ska man inte kunna tolka en lag! En av de viktigaste uppgifterna för den pågående alkohollagsutredningen, och utredaren Anita Werner, är att se till att alkohollagen blir tydligare på den här punkten så att det blir lättare att dra in serveringstillstånd för dem som inte sköter sig. Viktigt är också att handläggarna får bättre resurser och bättre utbildning.

Kommunal alkoholpolitik handlar om frågor som berör många av kommunens invånare, ofta dem som är mest utsatta och mest sårbara. Att se till att kommunen har ett alkoholpolitiskt program, och att det hålls levande, är därför en angelägen uppgift för många fler än kommunpolitikerna. Inte bara under Folknykterhetens Vecka! ■

FÖR ÖVRIGT ANSER ACCENT ATT...

Lösningen på allt: sänkt skatt

INFÖRSEL Spritinförselein blir allt mer organiserad, anser Sprit & Vinleverantörsföreningens VD Erika Nylander. Hon tror inte på SoRADs forskning som visar att privatinförselein och smuggling minskar. Hon är övertygad om att den ökar, och hon har en lösning på problemen. Just det: Sänk skatten på sprit!

Livets berusning borde räcka

AMNING Livsmedelsverket rekommenderar inte längre ammande mammor att avstå helt från alkohol. De kan dricka 1-2 glas vin 1-2 gånger i veckan. TV-Aktuellt slår upp nyheten som om det vore en katastrof att mammor lurats att tro att de måste avstå från de där glasen. Är det inte tillräckligt berusande att ha sin baby vid bröstet?

Riksdagsbeslut inget att ha

ALKOHOLPOLICY Riksdagen får ingen gemensam alkoholpolicy. Förslaget från riksdagens nykterhetsgrupp får tummen ner, enligt talmannens presschef. Talmannen vill behålla sina representationsregler, och det vill partierna också. Alla andra arbetsplatser måste ha en alkoholpolicy. Det har riksdagen beslutat.

Citatet

»Ja, ämnena tar aldrig slut, och debatten får aldrig, aldrig tystna.«

INGRID ALMÉN som tycker att debatten kring uteslutningen av Åke Green är uppfriskande.

Tveksam policy om religiös obundenhet

UTESLUTNING Man får ett intryck av att IOGT-NTO vill rå om hela människan. Men en medlem har också relationer till andra ideologier och organisationer. En pastor är inte bara nykterist i vårt förbund, han/hon måste också ha rätt att utifrån religiösa grunder uttala sig om det han/hon finner felaktigt. Vad gäller homosexualiteten kan väl ingen bestrida att den strider mot naturens ordning. Om nu några människor av olika skäl inte kan leva i detta naturliga tillstånd må de väl leva på sitt sätt, men jag vänder mig mot att de "missionerar" och vill omvända personer med ett naturligt sexuellt samliv till sitt sätt att leva. Med detta i åtanke kan bilden av en cancersvulst kännas relevant.

Den religiösa obundenheten är viktig skriver förbundet i "Just nu". Varför så kategoriskt skriva att "psalmer och andra religiösa inslag är inte lämpliga vid parentationer eller andra tillfällen"? Om det råkar gälla en bekännande kristen, är det väl ändå befogat med en kristen dikt? Kan ni inte ge varje förening det förtroendet att efter de lokala förhållandena få avgöra vad som är passande?

Allt sedan Erlanders tid har kristendomen i Sverige steg för steg blivit osynliggjord, tills den idag känns nästan förbjuden i offentliga sammanhang. Varför? Har detta stöd i de breda folklagen? IOGT-NTO skulle kunna visa större öppenhet i denna fråga.

Slutligen, jag behöver inte IOGT-NTO för att leva nyktert.

ERIK A ANDERSSON

Ur Accent nr 2 2008.

Uppfriskande med debatt

UTESLUTNING "Stå stark i hårda kampen för sanning, dygd och rätt..." står det i en av våra folkrörelsesånger. Men vad är sanning, dygd och rätt? Ja, det är inte lätt att säga alla gånger. När det gäller turbulensen kring Åke Green och hans predikningar tycker jag att det är uppfriskande och befriande att förbundsstyrelsen tagit ställning och klargjort vad som gäller, även om det ruskat om lite här och var. Det behöver ske oftare.

Den som tror att det är första gången som någon utesluts ur rörelsen har aldrig läst gamla protokoll. Där kan man finna att det har gallrats friskt i medlemsstocken emellanåt. Jag har till och med läst i en medlemsförteckning att en kvinnlig medlem utesluts på grund av "uppstudsighet". Uteslutningen skedde visserligen på lokal nivå, men den gällde likaväl. Tyvärr framgår det inte vad hon gjorde eller tyckte.

Jag hoppas att vi kommer att fortsätta att diskutera: Rätt eller fel, sanning eller osanning, dygd eller odygd, demokrati, tryckfrihet, toppstyrning, mediepåverkan – ja ämnena tar aldrig slut, och debatten får aldrig, aldrig tystna.

INGRID ALMÉN, FRÖVI

Cancersvulster och människovärde

UTESLUTNING Arne Svensson kan (i sin insändare i Accent nr 2/08) inte förstå att Åke Green kränker oss som är homosexuella och bryter mot IOGT-NTOs grundsatser genom att offentligt och under stor publicitet bland annat hävda att vi sprider "cancer på samhällskroppen". Vilket är en parallell till ett av Hitlers uttalanden om judarna. Svensson menar i stället att det är Green som är förfördlad. Det är att vända svart till vitt! Och om Greens homoförakt delas av många nykterister, desto viktigare att visa att IOGT-NTO inte stödjer det! Herman Siklund tror att det är "religionsföbi" att säga nej till "religionsutövning" på IOGT-NTO-möten, varmed rimligtvis avser böner och psalmsång. Nej, det är religiös

obundenhet, som programmet enligt allmän praxis låter förstå att vi ska ha! Genom att inte göra konfessionella ställningstaganden, utan att vara neutrala till religion – liksom till politisk åskådning – markerar IOGT-NTO att vi välkomnar alla människor som ställer upp på våra mål, oavsett vad de anser om religion och politik.

LARS TORSTENSSON

Utbildade ombud

UTESLUTNING Sverige är ett land vars lagar grundas på kristna värderingar. Hur utbildade är de ombud som fattar så extrema beslut som att psalmer inte får sjungas vid parentation för en kristen avliden medlem inom IOGT-NTO. Jesus sade: Fader förlåt de, de veta icke vad de göra (Lukas 23:34).

ÅKE MALMQVIST, ÅTVIDABERG

accent

Accent ges ut av IOGT-NTO, UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund och JUNIS, IOGT-NTOs Juniorförbund.

Pressläggning detta nummer:
18 mars

REDAKTION

Eva Åhlström
Chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-672 60 51
eva.ahlstrom@iogt.se

Patrik Sandström
Redaktionssekreterare,
form och layout
08-672 60 50
patrik.sandstrom@iogt.se

Maria Zaitzewsky
Featureredaktör, reporter
08-672 60 56
maria.zaitzewsky@iogt.se

Pierre Andersson
Nyhetsreporter
08-672 60 54
pierre.andersson@iogt.se

Eduardo Mutis
Bildredaktör
08-672 60 53
eduardo.mutis@iogt.se

Medverkande detta nummer:
Per-Åke Andersson, Lars-Åke Augustsson, Carl Magnus Höglund, Eva Stödp, Anitra Steen, Anna Ågrahn, Per Liljas, Casper Hedberg, Anja Liljefors, Rurik Zaitzewsky och Anders Perstrand.

ADRESS

Accent, Box 12825
112 97 STOCKHOLM,
tel: 08-672 60 50, fax: 08-672 60 01
e-post: accent@iogt.se

IOGT-NTO-förbundet
tel: 08-672 60 00
Besöksadress:
Gammalgårdsv. 38
Stora Essingen, Stockholm

ADRESSÄNDRING

tel: 08-672 60 38/39
fax: 08-672 60 01

ANNONS

Info Reklambyrå. Janne Moréus
tel: 0221-213 40, mobil: 070-346 34 62
e-post: janne@info reklam.nu
Adress: Glasgatan 21, 731 30 Köping

TRYCK

VTT Grafiska, Vimmerby

OBESTÄLLT MATERIAL

Tidning svarar inte för insända, obeställda texter och bilder samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

LAGRING

Allt material i tidningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

TS-KONTROLLERAD UPPLAGA
ISSN-nr: 0345-0406

MEMBER I SVERIGES TIDSKRIFTER

EU ser inte alkohol som något hinder för utveckling. För utvecklingsländer är den definitivt ett hinder, konstaterar Per-Åke Andersson vid IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut. Därför måste den svenska regeringen stå upp för folkhälsan i utvecklingsländerna – både i biståndspolitiken och i handelspolitiken.

Stå upp för folkhälsan!

AV PER-ÅKE ANDERSSON, IOGT-NTO-RÖRELSENS INTERNATIONELLA INSTITUT

EUs nya alkoholstrategi firade ett år i oktober 2007. Den rätt urvattnade strategin kom slutligen att starkt färgas av alkoholindustrins intressen.

–Det finns inget förpliktigande i strategin. Goda exempel i all ära, men all forskning visar att det är insatser kring tillgänglighet, priser och annat som styr konsumtionen. Är det någon som har anledning att vara glad idag så är det alkoholindustrin, sa då Kent Härstedt, riksdagsledamot och tidigare alkoholutredare i en kommentar till strategin och till kommissionens förslag att medlemsländerna ska lyfta fram goda nationella exempel på insatser.

I strategin förordas ineffektiva åtgärder som information och utbildning. Alkoholindustrin uppmanas till självsanering och etiskt handlande. Rolf Cassergren, Vin&Sprits vice vd, som livligt förespråkar industrins eget ansvar och självreglering, säger till exempel att han tycker att trafiken självklart ska vara alkoholfri. Anser han då att Absolut vodka och reklam för produkten inte ska förekomma på Gaststätten längs tyska autobahn eller på motell längs amerikanska highways? På den direkta frågan undviker kan att svara. Ett tydligt bevis på att viljan till självsanering och etiskt handlande sträcker sig precis så långt som nationella lagar kräver eller hotar att kräva.

Vid Världshälsomötet i maj 2007 lyckades alkoholindustrin för andra gången på kort tid bromsa mer långtgående åtgärder mot alkoholen. WHOs styrelse fick dock i uppdrag att arbeta fram ett förslag till mötet i maj 2008. I januari antog styrelsen ett underlag som går längre än tidigare, ett resultat av den svenska delegationens insatser 2007. Men industrin lurar överallt och i sista stund, på Mexicos begäran (och på Kubas uppdrag?), byttes ordet "rådgöra" med industrin ut mot ordet "samarbeta". Det lovande är att förslaget till text i WHOs styrelse lades fram av Kenya och Uganda med stöd av 36 länder.

Kampen mellan de ekonomiska intressena och krafter som strävar efter hälsa och social utveckling blir allt tydligare. Nästa

Sveriges regering behöver agera mer i EU när det gäller folkhälsa tycker Per-Åke Andersson. Här är Fredrik Reinfeldt och Carl Bildt på EU-möte i Portugal.

»Det är viktigt att Sveriges regering och riksdag agerar med folkhälsan i utvecklingsländerna för ögonen.«

strid äger nu rum i världshandelsorganisationen WTO. Där lobbar alkoholindustrin hårt för att öppna utvecklingsländers marknader för sina skadliga produkter. Men industrin öppnar hela tiden nya fronter och infiltrerar genom sitt intresseorgan ICAP, International Center for Alcohol Policies, afrikanska länders lagstiftningsprocesser. I Malawi och Uganda skrivs förslag till ny alkohollagstiftning av ICAPs konsulter.

Det finns skäl till oro. Alkohollobbyn är stark i EU och EUs medlemsstater. De kraftigt ökade alkoholproblemen i England beror till exempel på att Tony Blair satt i knät på industrin. EU är en stark part i WTO-sammanhang, och i EU är folkhälsa helt underordnad handel. I WTO är folkhälsa ingen fråga alls. För EU och WTO är

utvecklingsländer i första hand marknader, inget annat.

Alkohol rankas av WHO som nummer fem bland hälsohot i världen. Men i EUs mångmiljardbudget för utvecklingssamarbete 2006 fanns alkohol inte nämnd. Inte heller finns den med i strategin för biståndet perioden 2007–2012. Alkoholindustrins inflytande påverkar hela EUs struktur in i innersta kammaren.

EU ser i alkohol inget hinder för utveckling. För utvecklingsländer är alkohol definitivt ett hinder för utveckling. Det är viktigt att Sveriges regering och riksdag agerar med folkhälsan i utvecklingsländerna för ögonen. Det är särskilt viktigt att det råder reell samstämmighet mellan handelspolitiken och utvecklingssamarbetet.

Biståndsminister Gunilla Carlsson presenterade nyligen en reviderad version av PGU, Politik för Global Utveckling. En enig riksdag står bakom PGU. Biståndsmministern måste göra tydligt för kollegan och handelsministern Ewa Björklund att den gäller även hennes fögderi. ■

Varför är det viktigt att få dricka vid amning?

MÅNADENS SNACKIS I början av mars gick Livsmedelsverket ut med nya råd kring alkohol och amning. Den vetenskapliga grunden hade värderats och nu hade man kommit fram till "att det inte finns några medicinska skäl att helt avstå från alkohol under amning".

Media hakade så klart på och Dagens Nyheter avsatte hela löpet som utanför kioskerna basunerade ut att nu är det ok att dricka alkohol och amma. Kvälls-

tidningar, radio och tv hakade på nyheten som ansågs vara en av dagens största. Men alla är inte nöjda:

– Vi arbetar hårt för att övertyga föräldrarna om risker med alkohol och så kommer det här, säger en barnmorska till Sydsvenskan. Är det så stor uppoffring för föräldrarna att avstå från alkohol, att de nu ska slippa vara återhållsamma?

Accent ställer sig samma fråga. (Se artikel på s 23).

Rättelse

NR 2/08 Accent skrev felaktigt i en artikel om datainspektionen och IOGT-NTOs medlemsregister att Världen Idag är Livets Ords tidning. Tidningen görs på kristen grund men är fristående. Den har flera ägare och ägs till 5 procent av Livets Ord.

RESPONS

Viktigt att IOGT-NTO och Accent folkbildar om sexualitet

RESPONS Jag tillhör "anonyma nykterister" sedan mer än 25 år och är nu även betalande medlem i IOGT-NTO. Med andra intressen och engagemang har det aldrig varit aktuellt att organisera mig tidigare. När IOGT-NTO-rörelsen var tydlig om att man också ville ha "passiva" medlemmar var jag inte sen att ansluta mig. Med stor behållning har jag de senaste åren tagit del av Accent och blivit påmind om att rörelsen har en vidare värdegrund och inte bara tar ställning för nykterhet.

Jag är stolt över att IOGT-NTO har haft modet att utelåta Åke Green! Utan ett klart ställningstagande mot rasism och aktiv aggressiv homofobi hade jag omprövat mitt medlemskap. Jag upplever samtidigt en ärlig självkritik från ledningens sida om att utslutningsbeslutet borde ha föregåtts av en ordentlig diskussion. Nu kommer den i efterhand och måste få fortsätta.

PER SUNDIN SKRIVER I Accent 2/08 om att "...de flesta homosexuella mer eller mindre oskyldigt har drabbats av samhällsutvecklingen som frammanar avvikelser inom till exempel det sexuella området". Här måste IOGT-NTO och Accent gå vidare och helt enkelt "folkbilda".

Finns det någon forskning

Pridefestivalen är idag det mest synliga uttrycket för den sexuella mångfalden i samhället.

som säger att antalet homosexuella har ökat? Att antalet öppet homosexuella har ökat är vi alla överens om, men det är en helt annan sak. Finns det ungefär lika många homosexuella som det finns vänsterhänta, en annan välkänd "avvikelse" från det "normala"?

Finns det något stöd för att homosexualitet kan smitta? När uttalat heterosexuella uttalar farhågor om det, kan det då inte vara ett uttryck för osäkerhet om sin egen sexuella identitet?

Är kristna grupper utsatta för hets? Vad säger brottsstatistiken om antal hatbrott rik-

tade mot exempelvis pingst-vänner jämfört med homo- och bisexuella?

När jag hör oro, men också förakt och hets mot homosexuella, kan jag inte låta bli att dra mig till minnes min uppväxt och kontakt med frikyrkomiljö i Småland. Vi hade en scoutledare som gärna ville komma nära oss pojkar och exempelvis stryka baksidan av sin hand mot våra ben. Han ville gärna dela promenadvägen hem till sin familj med fru och barn. Var han pedofil? Nej, jag och mina kompisar upplevde honom bara som obehaglig och konstigt ibland.

JAG HAR INGEN ANLEDNING att rikta anklagelse om någon brottslig handling från hans sida. Han hade uppenbart pedofila fantasier, men det var kanske helt enkelt uttryck för att samhället och frikyrkoförsamlingen han tillhörde tvingat in honom i ett traditionellt heterosexuellt förhållande.

Med detta vill jag inte påstå att det skulle finnas ett större samband mellan pedofili och homosexualitet jämfört med heterosexualitet. Jag vill bara hoppas på att samhället fortsätter att utvecklas i civiliserad riktning där alla respekteras oavsett ras, kön och sexuell läggning. Samt att frågorna fortsätter att bevakas av Accent.

NILS ECKERBOM, OXIE

Därför är alkoholen farligast

RESPONS Jag skulle vilja svara Mats Eriksson angående "Drogliberal smörja i Accent" (nr 1/08). Det är oväsentligt vilken drog som är farligast. Alla droger skadar människor på ett eller annat sätt! Men för mig personligen är alkoholen den absolut farligaste drogen som finns! Varför? Därför att den är helt laglig och kan köpas av (nästan) vem som helst. Därtill glorifieras alkoholen av majoriteten, tyvärr.

Hade man upptäckt alkoholen idag, hade den klassats som en drog och varit förbjuden, det är jag helt övertygad om. Hur skulle man annars klassa något som man stoppar i sin kropp och som orsakar ett tillstånd där hjärnan inte fungerar som den ska och som dessutom gör att personen (vars hjärna är ur funktion) löper stor risk för att bli aggressiv och skada andra människor. Fråga bara polisen vad de tycker om fredags- och lördagskvällar eller storhelger! För att inte tala om vad långvarigt drickande innebär för den som dricker och hans/hennes familj.

KROFFI B, NÄSSJÖ

William Grant&Sons från Skottland äger vodkamärket Reyka som vänder sig till unga mellan 25 och 35 år.

KAMPEN OM UNGAS

Inför hotet om begränsningar för den traditionella alkoholreklamen ökar industrin sin marknadsföring till unga på internet. Där finns inte samma regleringar i kampen om alkoholkonsumenten. Och allt klickande registreras.

AV LARS ÅKE AUGUSTSSON

accent@iogt.se

■ **ALKOHOLREKLAM** Hemsidan heter www.reyka.com. Den visar ett bergigt landskap och en söt flicka klädd i islandströja som säger: "Hello hello and welcome to Iceland". Tjutande vindar i bakgrunden. Men det händer inte mycket. Meningen är att du vid datorn ska göra något.

Klickar du på en teve som finns i bilden syns flickan igen. Nu berättar hon att Island var första landet i världen med kvinnlig president och att Reyka är den första islandska vodkan och att andra länder inte kan göra lika bra vodka eftersom

Island har så rent vatten. Hon berättar inte att Island haft väldiga alkoholproblem.

Det exklusiva prestigemärket Reyka, ägt av William Grant & Sons från Skottland, lanseras just nu på den islandska, brittiska och amerikanska marknaden. "Vår målgrupp bland kunder mellan 25 och 35 år tillbringar mycket mera tid på nätet än framför teven eller tidningen" säger en marknadsföringsansvarig på Grant's.

Internetreklam för alkohol är störst på världens största alkoholmarknad, den amerikanska.

Under första kvartalet 2007 satsade Fortune Brands, som bland annat äger whiskeymärkena Jim Beam och Canadian Club, drygt 440 000 dollar på internetreklam, en ökning med nära 270 procent jämfört med samma tid 2006. Världens största spritföretag Diageo, som bland annat äger Smirnoff och Johnnie Walker, ökade under samma tid drygt 285 procent, från drygt 60 000 dollar till drygt 234 000 dollar.

På nätet kan annonsörerna göra i stort sett som de vill – till skillnad mot i tidningar eller på affischer. Eller som det uttrycks av en expert på alkoholindustrin hos den globala investeringsbanken Lehman Brothers: "Inför hotet att traditionell marknadsföring kan försvåras i framtiden (möjligen som en följd av vad som hänt med tobaken) kan detta erbjuda en annan väg till konsumenten."

Men det har också varit i USA som man mest systematiskt granskat hur alkoholindustrin marknadsför sina produkter till

Genom att använda musik, film och andra aktiviteter vill alkohol-företagen locka unga till sina hemsidor.

På alla hemsidor måste man uppge ålder för att kunna logga in, men det går inte att kontrollera.

KLICKANDE

David Jernigan forskar kring marknadsföring av alkohol till ungdomar.

unga Clicking with Kids: Alcohol Marketing and Youth on the Internet.

CAMY LEDDES AV ALKOHOLFORSKAREN David Jernigan, som pekar på svårigheten att mäta exponering av alkohol på internet.

– Annonsbyråerna, pressen och medie-företagen inom teve och radio är viktiga

morgondagens kunder.

Under åren 2002–2007 fanns på Georgetown University i Washington CAMY, Center for Alcohol Marketing to Youth, (Center för marknadsföring av alkohol till ungdomar). CAMY genomförde den största genomgången av internetreklam riktad till

aktörer, för internetmedierna har samma ägare. Att försöka komma åt alkoholanonseringen via regleringar och lagar är i stort sett dömt att misslyckas inför dessa tre enormt starka intressenter. Man måste samla ett representativt urval användare och fråga dem i efterhand. Det är också vad

»INTERNETREKLAM FÖR ALKOHOL ÄR STÖRST PÅ VÄRLDENS STÖRSTA ALKOHOLMARKNAD, DEN AMERIKANSKA.«

industrin gör, och de har betydligt mera pengar att spendera, så de är bättre i år än i fjol och mycket bättre än för tre år sedan.

Vad satsar man då pengarna på? Under en treveckorsperiod i oktober och november 2003 undersökte CAMY 74 hemsidor som drevs av alkoholföretag, med speciell inriktning på sådant som appellerar till en yngre publik.

De allra flesta hemsidorna krävde att besökaren skrev in sitt födelsedatum eller försäkrade sig vara minst 21 år, men det fanns ingen funktion för att kontrollera att den ålder som skrevs in verkligen var den rätta.

Drygt 15 procent av sprithemsidornas aktiva besökare var underåriga (vilket i USA betyder under 21 år), nära 13 procent respektive nära 9 procent av öl- och alkoholföretagernas och alkoholskshemsidorna.

Vinhemsidornas underåriga besökare var alltför få för att säkert kunna mätas. På de drycker som ungdomar konsumerar mest – öl, sprit och alkohol – satsade alkoholföretagen sina resurser. Dessa drog också till sig de flesta som egentligen var för unga för att besöka dem.

I MIN EGEN UNDERSÖKNING (som vem som helst kan göra) inspirerades jag av CAMYs undersökningar. Jag gjorde en egen genomgång under december 2007. Är man ensam måste man välja färre, så jag begränsade mig till sprit- och ölproducenter, eftersom vinreklamen är mycket mindre på Internet.

Jag valde de två företag som har mera än 10 procent av spritmarknaden, nämligen Diageo och Pernod Ricard, med huvudkontor i Storbritannien respektive Frankrike, och världens två största ölkoncerner InBev med huvudkontor i Belgien och Anheuser-Busch från USA.

Hos alla företagen får besökaren själv uppge sin ålder, och på en del hemsidor får man också uppge sitt hemland. Skriver man Sverige eller USA kommer man till ett annat innehåll – mera restriktivt – än om man skriver Storbritannien eller Argentina. På nästan alla hemsidor finns någonstans – oftast långt ner – någon uppmaning om att dricka med ansvar. Men låt oss nu se koncern för koncern.

DIAGEO Smirnoff, världens största vodka-märke, satsar stort på två speciella länkar. The Smirnoff Experience inbjuder till att följa en sponsrad världsturné, att skicka in egna bilder och att tanka ner musik, videos

och spel. Smirnoff Ice är en alkohol som har en speciell hemsida med många interaktiva möjligheter i form av videoklipp, en tävling för att vinna en iPod och möjligheter att mixa egna låtar.

Whiskymärket Johnnie Walkers hemsida handlar för det mesta faktiskt om whisky och dess historia. Dock finns en länk om en av Johnnie Walker sponsrad golfspelare, samt en om det racerbilsteam man sponsrar. Tydligt upplever man en motsättning mellan bilkultur och spritkultur, så här finns också en extra länk om responsible drinking.

Kopplingen mellan drott och alkohol lanseras också hårt av alkoholfö

➤ **PERNOD RICARD** Konjaksmärket Martell har en "vuxen" och kultiverad framtoning. Under länken creative inspiration handlar det om en konstutställning man sponsrat i Kina – den största marknaden i världen för prestigekonjak – samt ett franskt designinstitut som man sponsrar.

Whiskymärket Ballantines är intressant som exempel på hur en produkt lanseras till olika slags kunder. På den hemsida som vänder sig till hela världen är bakgrundsmusiken diskret och länkarna handlar om varan. Men går man exempelvis in på ett par spanskspråkiga hemsidor för Ballantines så är musiken påträngande och man lockas delta i arrangemang anordnade av företaget och att ladda ner spel, skrivbordsbakgrunder och skärmläskare.

INBEV Också världens största bryggeriföretag har dubbla budskap. Den internationellt inriktade hemsidan för dess globala ölmärke Stella Artois av svenska reklambyrån Lowe Brindfors och dess innehåll handlar om historia och känns mycket sofistikerat. Men går man till märkets belgiska hemsida är den tydligt inriktad på ungdomar, med utbud av konserter, tävlingar och inbjudan till medlemskap.

BRAHMA, som inte kommer från Indien utan från Brasilien, fokuserar just på detta land. Länkar om lokal gatukonst, en kort film om hur brasilianare rör sig: Movie-

mento Brasil, med utmärkt musik, en film om fotboll. Målgruppen är tydligen stolta brasilianare och turister med kulturella intressen.

ANHEUSER-BUSCH Budweiser och Bud Light är världens två största ölmärken. En av nio länkar på Budweisers hemsida och en av

»INTERNET TYCKS VARA DEN TOTALA FRIHETEN. MEN SAMTIDIGT KAN HÄR DE STARKA FÖRVERKLIGA SIN DRÖM OM DEN TOTALA KONTROLLEN.«

tolv länkar på Bud Lights hemsida handlar om öl. De andra handlar mycket om sport som amerikansk fotboll och bilracing, men också om musik och mode.

Budweiser har en "månadens artist", som december 2007 var punk/hårdrock-bandet Shadow Falls. Man länkar också till lättklädda kvinnor i baddräktens nummer av Sports Illustrated och erbjuds man att skicka talande e-post. Bud Lights något enklare hemsida erbjuds man att skicka ursäkter eller gratulationer till folk och

har länkar till sport och en sponsrad ståuppkomiker.

Båda hemsidorna har också länkar till bud.tv, den egna tevekanalen som är ett hittills inte särskilt lyckat försök att erövra mark från YouTube och MySpace för folk som vill skicka in videos och bilder, och budshop, som erbjuder en mängd varor från fritidskläder till barutrustning med olika logotyper på. Budweisers hemsida har också en flik som heter International, med ett tjugotal länkar till företagets hemsidor i andra länder, som i till exempel Kina där man samarbetar med MTV inför årets OS i Beijing.

DET VERKAR SOM OM CAMY:s undersökning från 2003 stämmer in också på dagens alkoholreklam på Internet. Öl är den vara som mest medvetet marknadsförs till ungdom följt av sprit och dess underavdelning alkoholen. Men de mest påkostade hemsidorna handlar inte om alkoholen som sådan. Vad man lockar med är identifikation, tillhörighet. Här finns din musik, dina spel, dina klä-

der. Varan är ett självklart tillbehör, som etiketten på flaskan.

Internet tycks vara den totala friheten. Ingen kan hindra dig att klicka var du vill. Men samtidigt kan här de starka förverkliga sin dröm om den totala kontrollen.

En man från det av Pernod Ricard ägda Seagram's Gin talar om hur man kan se

"trafiken till hemsidan, varifrån trafiken kommer, hur mycket tid människor använder för hemsidan, vilka sektioner de går till, och man kan justera det hela efterhand." En man från Brown-Forman, ägare av bland annat Jack Daniels, fyller på: "I dag kan vi 'nä' flera konsument snabbare och mera effektivt och urskilja vad de gillar, ogillar och föredrar när de reagerar på de förpackningar, annonser och produkter som framförs."

Nej, det är kanske hopplöst att reglera annonseringen på Internet. Mera hoppfullt att vända sig till de unga som surfar och fråga: vill du vara fri eller kontrollerad och manipulerad? ■

KÄLLOR TILL ARTIKELN:

Shaken and Stirred: For Liquor Campaigns, the Web's the Thing. NYT 22 juni 2007.
I Key Questions. a.a.
Clicking with Kids: Alcohol Marketing and Youth on the

Internet. CAMY 2004. (www.camy.org)

Allt hämtat från www.smirnoff.com, om inte annat anges.

www.martell.com
www.ballantines.com

www.ballantines.es och www.ballantines.cl

www.inbev.com
www.stellaartois.be
www.anheuser-busch.com
www.budweiser.com
www.budlight.com

Var femte kommun har gamla alkoholprogram

Nio av tio svenska kommuner har ett alkoholpolitiskt program, men vart femte program är äldre än åtta år. Det visar en undersökning från IOGT-NTO.

■ **ALKOHOLPOLITIK** Dagens alkoholpolitik bestäms till stor del av kommunerna. Det är de som beviljar och drar in serveringstillstånd, och det är de som har ansvar för det förebyggande arbetet.

– Lokala alkoholpolitiska program kan spela en viktig roll för hur situationen kommer att se ut i kommunen, säger Johnny Johansson, som är ansvarig för IOGT-NTOs kommunprojekt. Därför har IOGT-NTO frågat landets 290 kommuner om de har något alkoholpolitiskt program eller inte, hur gammalt det är och om det håller på att revideras. I landet som helhet har 91 procent av kommunerna ett program, men 19 procent av programmen har inte reviderats under 2000-talet. I fyra av tio kommuner pågår en uppdatering.

De kommuner som saknar alkoholpolitiska program är Lidingö, Nynäshamn, Sundbyberg, Tyresö, Enköping, Trosa, Vingåker, Vadstena, Aneby, Uppvidinge, Torsås, Bjuv, Hörby, Kävlinge, Skurup, Ystad, Östra Göinge, Färgelanda, Öckerö, Krokomb, Åre och Arjeplog.

(Vingåker, Ystad, Åmål och Krokomb uppger att arbete pågår med program.)

– Jag är glad att så många som 37 procent av kommunerna håller på att uppdatera sina program, och att flera beräknas bli klara under våren, säger Johnny Johansson. Men det är tråkigt att en del kommuner med gamla program inte har några planer på att revidera dem. Det har ju hänt mycket inom alkoholpolitiken på senare år, och kommunerna har fått allt större ansvar.

IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson hoppas att undersökningen ska få fler kommunpolitiker att inse värdet av ett aktuellt program.

– Det handlar om att minska krogvåld och rattfylleri och att förbättra situationen

ALKOHOLPOLITISKT PROGRAM

IOGT-NTO ANSER ATT:

- Varje kommun bör utarbeta ett alkoholpolitiskt program som tar upp både riskfaktorer och skyddsfaktorer.
- Det alkoholpolitiska programmet ska efter processen fastställas av kommunfullmäktige.
- För att programmet ska få önskad effekt behövs årliga avstämningar. Det kommunala handlingsprogrammet utgör kommunens alkoholpolitiska policy.
- Alternativt kan kommunen utarbeta ett övergripande drogpolitiskt program, som omfattar både alkohol och andra droger.

för barn som växer upp i miljöer där det finns missbruk, säger han. Har man inget alkoholpolitiskt program är risken stor att man inte heller försöker komma till rätta med de problem som finns i kommunen.

– Därför är det viktigt både att ha ett alkoholpolitiskt program och att uppdatera det. Alkoholkonsumtionen i Sverige har ökat med mer än 20 procent sedan 1998.

»Alkoholkonsumtionen i Sverige har ökat med mer än 20 procent sedan 1998. Det förändrar mycket till det sämre och kräver nya åtgärder.«

SVEN-OLOV CARLSSON ORDFÖRANDE IOGT-NTO

Det förändrar mycket till det sämre och kräver nya åtgärder.

ALLA LANDETS KOMMUNER HAR svarat på enkäten, och det gör att alla IOGT-NTOs lokalföreningar kan gå in och titta på www.iogt.se/kommunprojektet och hur det ser ut i just deras kommun.

– Jag hoppas att många föreningar bjuder in sina kommunpolitiker till samtal med utgångspunkt från den här enkäten, säger Johnny Johansson. Om kommunen saknar alkoholpolitiskt program eller om det var länge sedan det reviderades, kan föreningen hjälpa till med underlag utifrån vår checklista.

– Men man ska heller inte glömma att berömma de kommuner som har ett bra program och gör ett bra arbete. Det kan man göra till exempel genom insändare i lokaltidningen.

I några kommuner har man redan haft sådana träffar – med lite varierande resultat.

– De politiker som kommer är i allmänhet intresserade, säger Johnny Johansson. "Det här skulle alla vara med på", är en vanlig reaktion. Det svåra är att få dit dem som inte tycker att de här frågorna är så viktiga.

Örnsköldsvik är en av de kommuner som förtjänar beröm, tycker han. Där kom 30 politiker och tjänstemän till en träff med IOGT-NTO.

– Det visar hur viktigt det är med uppbyggda kontakter, konstaterar han.

I HANS EGEN HEMSTAD Halmstad finns visserligen ett alkoholpolitiskt program, men det är elva år gammalt, och någon revidering pågår inte. Det vill de lokala IOGT-NTO-föreningarna ändra på.

– Efter ett möte med Johnny bestämde vi oss för att under en månad klippa ut allt som lokaltidningarna skrev om brott som

hade någon koppling till alkohol och andra droger, berättar Birgitta Svensson som sitter i distriktsstyrelsen och också är aktiv i kommunpolitiken.

En förening, Aktiv Trofast, skrev en insändare. Den andra,

Magnus Stenbock, uppvaktade kommunpolitiker med samma frågor.

– Nu har jag skrivit en motion till den socialdemokratiska arbetarekommunen om att vi ska kräva ett nytt alkoholpolitiskt program. Och jag räknar med att den ska gå vidare till kommunfullmäktige, säger Birgitta Svensson.

Samtidigt jobbar distriktsstyrelsen för att alla kommuner i Halland ska gå igenom sina alkoholpolitiska program och komma överens om gemensamma insatser längs E6:an, där stora mängder alkohol säljs på de stora parkeringsplatserna.

eva.ahlström

eva.ahlstrom,@iogt.se

Göteborg stoppade

”2 för 1” eller ”ölpaket” har varit regel på Göteborgs krogar i flera års tid. Men i höstas satte kommunen stopp för det.

■ **GÖTEBORG** Trots att det egentligen är olagligt har krogarna i Göteborg under många års tid använt sig av erbjudanden om ”2 för 1” och ölpaket i konkurrensen om gästerna. Den som har köpt en stor starköl har fått en extra på köpet eller också har det automatiskt ingått en flasköl när man köpt en stor stark. Framförallt har det varit vanligt på after work eller happy hour, men det har även funnits krogar som haft dessa erbjudanden hela kvällen.

2 för 1-erbjudanden strider mot flera paragrafer i alkohollagstiftningen. Mängdrabatter på alkohol är förbjudna, krogarna får inte vidta åtgärder som uppmunar gästerna att köpa alkohol och serveringen ska ske med ”återhållsamhet”. Inget av detta är förenligt med att ett sällskap på fyra personer som beställer varsin starköl får in åtta stycken.

– När man beställer 2 för 1, betalar man bara för 1 och blir bjuden på den andra. Det får man inte enligt alkohollagen. Det får inte heller förekomma mängdrabatter. Centiliterpriset ska vara detsamma vad man än får för det. Det ska inte vara billigare att köpa ölhink, helrör eller 2 till priset för 1, säger Zlatan Pulic, folkhälsokonsulent på Länsstyrelsen i Västra Götaland.

LAGSTIFTNINGEN ÄR DOCK INTE glasklar, vilket flera alkoholhandläggare runt om i landet som Accent har pratat med påpekar. En handläggare i Vansbro säger att lagen ”är tydlig för den som tolkar den rätt. Lite okunskap och den kan lätt tolkas på ett annat sätt.” En folkhälsokonsulent på Länsstyrelsen i Skåne län säger att lagen ger ”utrymme för vissa att försöka tänja på gränserna”.

I Västra Götaland, där problemen med mängdrabatter varit störst, vände kommunerna sig till Länsstyrelsen för att få ett klargörande.

– Kommunerna såg att detta var ett stort problem på många restauranger och ville ha ett stöd från oss. Det har varit svårt att tolka lagen, säger Zlatan Pulic.

Länsstyrelsen i Västra Götaland sam-

Centiliterpriset ska vara detsamma. Det ska inte vara billigare att köpa ölhink, helrör eller 2 till priset för 1, säger Zlatan Pulic, folkhälsokonsulent på Länsstyrelsen i Västra Götaland.

FOTO: EVA STÖÖP

manställde en skrift med hänvisningar till paragrafer i alkohollagstiftningen. Den gavs ut i början av september i fjol. Med stöd i den informerade tillståndsenheterna i länets kommuner krögarna och hotade med indraget serveringstillstånd om de inte följde de nya föreskrifterna.

Tre månader senare var alla erbjudan-

den om 2 för 1 och ölpaket borta i staden.

– Vi sa att vi tog det på allvar och att vi skulle utreda deras serveringstillstånd om inte anvisningen följdes. Och ingen vill ju bli av med serveringstillståndet, säger Annelie Silvander, enhetschef på Tillståndsenheten inom Göteborgs Stad.

Hittills har ingen krog fått sitt tillstånd

2 för 1

»Kommunerna såg att detta var ett stort problem på många restauranger och ville ha ett stöd från oss.«

ZLATAN PULIC, FOLKHÄLSOKONSULENT

indraget eller varnats på grund av 2 för 1-erbjudanden.

– De allra flesta krögare är positiva. Det har gjort det lättare för dem att följa lagen och de kan konkurrera med sunda medel, säger Annelie Silwander.

VARFÖR HAR NI INTE ingripit förrän nu?

– Det är en resursfråga. Innan har det inte varit ett prioriterat mål, vi har bland annat prioriterat ungdoms- och studentfrågor. Men nu tyckte vi att det var dags att ta tag i det eftersom det har förekommit en hel del av den här typen av rabatter.

Zlatan Pulic på Länsstyrelsen i Västra Götaland bekräftar att det har gått lika bra i hela länet.

– Jag tycker att det har gått jättebra. Innan vi började med det här förekom det 2 för 1-erbjudande på många av de krogar vi inspekterade. Men sedan vi började har vi inte sett det någonstans förutom något undantag och då har det varit för att de inte känner till de nya anvisningarna.

Erbjudanden med 2 för 1 har varit mest utbredd i Göteborg. Det har också förekommit i Malmö och Stockholm, och även där har det, enligt Länsstyrelserna i Skåne respektive Stockholm, i princip försvunnit efter insatser från kommunernas tillståndsenheter. I övriga delar av landet har det varit ovanligt.

CARL-MAGNUS HÖGLUND

accent@iogt.se

MÅNGDRABATT PÅ KROGEN

ALKOHOLLAGEN Det är inte tillåtet att sälja alkohol till mångdrabbatt som till exempel 2 för 1, helröl, ölhinkar, shotsbrickor eller drinkbord. Centiliterpriset ska vara detsamma oavsett hur mycket man köper.

Det är inte heller tillåtet att ensidigt sänka priset på alkohol vid till exempel happy hour. Mat och alkoholfria drycker ska i så fall sänkas i motsvarande grad.

Källa: Folkhälsoinstitutet

Politisk nollvision mot självmord

■ **ALKOHOLPOLITIK** Barn och ungas hälsa ska bli bättre, stöd till föräldrar ska öka, nollvision ska för självmord införas och en nationell rökavvänjningssatsning ska inledas. Det är delar av regeringens nya folkhälsoproposition som lades fram i mitten av mars.

Folkhälsominister Maria Larsson (kd) presenterade förslaget "En förnyad folkhälsopolitik" och berättade att man avsätter 115 miljoner kronor per år 2008–2010 för extra insatser.

Regeringen vill satsa på en nollvision mot självmord och att en händelseanalys görs vid varje suicidfall för att öka kunskapen. Information, utbildning i första hjälpen vid depressioner och uppmaning att våga tala med varandra om dessa problem nämns. Ministern underströk att psykisk ohälsa, stress eller påverkan av droger ofta finns med i bakgrunden vid självmordsförsök.

I en strategi för att hjälpa föräldrarna att överföra goda vanor till sina barn ska frivilligt föräldrastöd erbjudas under hela uppväxten till 18 år för att förebygga kriminalitet, drogmissbruk och andra problem. 70 miljoner avsätts 2009–2010 för en snabbutredning och för att ta fram en nationell strategi för hur detta stöd ska se ut i kommunerna.

Maria Larsson

– Föräldrarna är viktigast för sina barn. Vi vill ge föräldrar kunskap, men också ge möjligheter för nätverksbyggandet där föräldrar kan hjälpa andra föräldrar, sade folkhälsoministern.

FÖR ATT FÖREBYGGA ATT unga blir rökare vill regeringen lyfta fram tobaksprevention. Ministern är bekymrad över att det är så lätt att handla för unga, trots 18 års åldersgräns. Regeringen kommer inom kort att tillsätta en utredare för att se över tobakslagen med inriktning på skärpt tillsyn och påföljd för de handlare som säljer tobak till minderåriga.

Folkhälsoförslaget är omfattande och omfattar flera områden. Vad gäller alkohol- och andra drogfrågor var nyheterna få. Maria Larsson hänvisade till tidigare aviserade satsningar på 260 miljoner kronor per år där Folkhälsoinstitutet och Socialstyrelsen får en mer nationellt samordnad roll.

DRUGNEWS/SL

Alkohol ok till vegetariskt

■ **SERVERINGSTILLSTÅND** Stockholms stad har ändrat reglerna för utskänkningstillstånd till att omfatta även vegetarisk mat och icke lagad mat som sushi. Tidigare krav om "allsidig kost" och stekbord har försvunnit. I Stockholm finns idag cirka 1 600 restuaranger med utskänkningstillstånd.

Storbritannien höjer alkoholskatten

■ **STORBRIANNIEN** Alkoholskatten i Storbritannien kommer i ett första steg att höjas med sex procent, utöver inflationen. Därefter kommer skatten vart och ett av de kommande fyra åren att höjas med två procent utöver inflationen. Det betyder att en flaska sprit i första omgången kommer att gå upp med 55 pence (motsvarande knappt 7 kronor).

Skattehöjningarna presenterades i finansminister Alistair Darlings första budget i mitten av mars. Det är första gången på tio år som skatten på sprit höjs i Storbritannien.

Alkoholindustrin är mycket kritisk till skattehöjningen som man menar "sänder ett skadligt budskap" utomlands och gör att andra länder kan försvara sina höga

skatter på exempelvis skotsk whiskey genom att hänvisa till Storbritanniens alkoholskatter.

DET BRITTISKA LÄKARSÄLLSKAPET, BRITISH Medical Association, BMA, välkomnar i ett uttalande skattehöjningen på alkohol. Enligt organisationens chef för vetenskap och etik, Vivienne Nathanson, dricker människor mer, ju billigare och ju mer lättillgänglig alkoholen är.

– Skattehöjningen kanske är impopulär hos en del av allmänheten, men vi hoppas att de ser längre och inser att Storbritannien verkligen har problem med alkoholmissbruk. Tuffa åtgärder behövs, skriver det brittiska läkarsällskapet.

DRUGNEWS/JÖ

Östro(s) vill höja skatten på alkohol

POLITIK Den förra regeringens alkoholutredare Kent Härstedt pekade ut alkoholén som en av de främsta inkörsportarna till ungas missbruk, och förde också upp förslag om en extraskatt för de söta och färgglada dryckerna. Detta har nu socialdemokraternas ekonomisk-politiska talesman Thomas Östros tagit fasta på.

– Det finns skäl att titta på detta ordentligt och vidta förändringar, säger han till SvD. Jag tror att alla föräldrar delar en oro

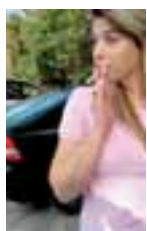
över vad som är på väg att hända med ungdomars alkoholkonsumtion, och problemet är att alkoholén har en väldigt attraktionskraft.

Från regeringen finns inga förslag i samma riktning.

– Jag tycker att det är dåligt. Många verktyg i alkoholpolitiken har ju försvagats, men här finns ett verktyg man skulle kunna använda.

/ PA

Åldersgräns för tobak fungerar inte

TOBAK Tobakstrenden bland skolelever vänder åter uppåt, visar en ny enkät gjord av CAN. Trots säljförbud av tobak

till minderåriga köper många cigaretter själva. Handlarnas ålderskontroll fungerar inte. Regeringen vill nu skärpa tobakslagen.

Andelen pojkar i nian som röker minskade från 30 till 18 procent åren 1999–2004. Men nu vänder siffrorna uppåt, i fjol svarade 20 procent av de 15–16-åriga pojkarna att de röker. De jämnåriga flickorna har ökat till 30 procent. På gymnasiet har andelen 17–18-åriga pojkar som röker ökat till 36 procent och av de jämnåriga flickorna rökte 41 procent.

Samtidigt minskar snusande något. På gymnasiets årskurs två ligger andelen stabilt omkring 30 procent bland pojkar och tio procent bland flickor under mätperioden.

Trots att förbud råder sedan 1997 för handlare att sälja tobaksvaror till ungdomar under 18 år fungerar det dåligt. Majoriteten av de rökande gymnasieeleverna har inga problem att själva handla och omkring 40 procent av eleverna i nian köper cigaretter själva.

– Den som äger butiken måste ta ett större ansvar för att ålderskontrollen fungerar. Vi behöver se vilka sanktioner som kan riktas mot butiksinnehavaren. Man skulle kunna tänka sig indragning av försäljningsrätten för dem som

FOTO: EU-KOMMISSIONEN

KYPRIANOU LÄMNAR EU-KOMMISSIONEN

EU EUs hälsokommissionär Markos Kyprianou lämnar EU-kommissionen för att istället bli Cyperns utrikesminister. Han ersätts av Androulla Vassiliou.

Under Kyprianous ledning har EU trots hårt motstånd och lobbying från alkoholindustrin tagit fram en alkoholstrategi. Han har även rekommenderat

införande av varningsbilder på tobaksomslag.

Kyprianous ersättare, Androulla Vassiliou, är en cypriotisk politiker som enligt European Public Health Alliance studerat juridik i Storbritannien och uppges vara engagerad i bland annat miljöfrågor och mänskliga rättigheter.

DRUGNEWS/JÖ

missköter sig, sade Maria Larsson nyligen på ett seminarium på Världscancerdagen.

Regeringen avser att utse en utredare av tobakslagen och vill lyfta tobaksfrågan i kommande folkhälsoproposition.

DRUGNEWS/SL

Ny medicin minskar alkoholsuget

MEDICIN Ett nytt piller som både minskar suget efter alkohol och gör stressade och ångsliga patienter gladare håller

på att tas fram av svenska och amerikanska forskare.

– Det här är ofta personer som tar till alkohol för att de är blyga, lite glädjelösa och stresskänsliga. Vi har försökt hitta biologin bakom det här suget, säger Markus Heilig, forskare knuten till både Karolinska Institutet och USA:s nationella institut för alkohol-forskning, till Dagens Nyheter.

Forskargruppen har i försök på möss upptäckt att de som saknar signalämnet P drack mindre alkohol än övriga.

Ett läkemedel som stänger av denna substans i hjärnan togs sedan fram och testades på 50 människor. Hälften fick pillret, hälften en placebo.

De utsattes för stresssituationer och fick lukta på sin favoritsprit medan deras hjärnaktiviteter studerades och avbildades. De som fått läkemedlet kände mindre alkoholsug, mer välbefinnande och positiva känslor. Detta enligt studien som publiceras på tidskriften Science hemsida.

Både amerikanska läke-

»Nio miljoner barn växer upp hos missbrukande föräldrar.«

MARINA PETTERSSON, riksdagsledamot (s) om behovet av en solidarisk alkoholpolitik i EU.

medelsföretagen Eli Lilly och Merck arbetar med liknande försök. Nu planeras större studier i öppenvården med alkoholberoende patienter. Fungerar dessa skulle medicinen kunna finnas på marknaden om bara några år.

DRUGNEWS/SL

Martin leder nya ANT-sekretariatet

ANT Kanslirådet Martin Färnsten ska leda regeringens nya ANT-sekretariat som ska skapa långsiktiga

strukturer för alkohol-, narkotika-, tobaks-, och dopingprevention. Men han kommer inte att bli en ny Björn Fries, nationell drogsamordnare.

– Nej, jag blir inte talesman för regeringens drogpolitik. Och ANT-sekretariatet blir ingen kampanjorganisation, säger han.

Martin Färnsten, 39 år, kommer närmast från ett uppdrag som kanslichef på Kompetensstegen, en statlig kommitté som gett stöd till kvalitets- och kompetensutveckling inom äldreomsorgen. Han har som regeringstjänstemän i tolv år även arbetat med ungdomsfrågor, forskning och demokratiutveckling på olika departement.

Nu blir han gruppleddare för de fyra tjänstemän i ANT-sekretariatet på Socialdepartementet – två har börjat, en börjar i april, den fjärde ännu ej tillsatt – som ska koordinera förebyggande insatser om tobak, alkohol, narkotika och doping mellan enheter och departement inom regeringskansliet.

En interdepartemental

"Länsrätten saboterar alkoholpolitiken"

STOCKHOLM Vart tredje beslut om indragning av serveringstillstånd i Stockholm upphävs av Länsrätten. Det berättade Ulf Kristersson, socialborgarråd i Stockholm i en debattartikel i Dagens Nyheter.

– När vi summerar 2006 och 2007 års samtliga beslut om indragna utskänkningstillstånd ser vi att länsrätten systematiskt motarbetar den stramhet som är nödvän-

dig för att kunna förena Stockholms livliga krogliv med seriös alkoholpolitik, skriver Kristersson bland annat.

Ett exemplet rör en krog som fått serveringstillståndet återkallat efter tre varningar för underskott på skattekonto, servering till minderårig och problem med ordning och nykterhet. Länsrätten upphävde beslutet för att ägaren lovat ändra sin målgrupp av gäster. /PA

Hivsmittan ökade med 500 nya fall i Stockholm förra året. En hiv-epidemi bland sprutnarkomaner är en av orsakerna.

arbetsgrupp med handläggare ska tillsättas, kallad SAMANT. Dessutom ska ett råd utses med företrädare för berörda myndigheter, forskning och frivilligorganisationer, som ska ledas av statssekreterare Ragnwi Marcelind (kd).

– Kommittéerna gjorde ett jättebra jobb, men de var tidsbegränsade. Vad vi gör nu framöver är att föra det arbetet vidare till berörda myndigheter, säger Marin Färnsten.

DRUGNEWS/SL

Hivsmitta ökade med 500 nya fall i fjol

HIV Antalet nyrapporterade hiv-smittade ökade markant i fjol, särskilt bland homo- och bisexuella män i Stockholm och Malmö. Nu begär RFSL politiskt agerande och ökade anslag till preventiva insatser. "Regeringen tar inte sitt ansvar", säger förbundsordförande Sören Juvas.

Enligt preliminär statistik från Smittskyddsstyrelsen anmäldes i fjol över 500 nya fall av hiv i Sverige, jämfört med 390 fall år 2006. Det

motsvarar en nära 30-procent ökning. Genomsnittsåldern för de nysmittade har sjunkit till cirka 35 år.

Av de nysmittade var omkring en femtedel homo- och bisexuella män. I storstäderna Stockholm anmäldes 89 hiv-smittade i den gruppen (en ökning med 32 procent jämfört med året innan), i region Skåne var motsvarande siffra 33 nysmittade (en ökning med 83 procent) och i Västra Götaland 16 män (ingen förändring).

Dessutom pågår en hiv-epidemi bland sprutnarkomaner i Stockholm som smittats av en ny virusstam. Det har resulterat i en fördubbling av antalet smittade missbrukare. Hivstatistiken oroar såväl Socialstyrelsen, politiker såsom frivilligorganisationer.

– Anslagen har de senaste åren har legat still, ja och även minskat för hiv-preventiva insatser, samtidigt som antalet hivsmittade ökar. Jag saknar en ordentlig strategi från regeringen, säger Sören Juvas på RFSL.

DRUGNEWS/SL

TRE FRÅGOR

FOTO: MARTINA LJEDDAHL

Leif Andersson

(s), ordförande i omsorgsnämnden i Strömstad.

Ni har bestämt er för att stänga de båda Systembolagen i Strömstad under skärtorsdagen. Varför då?

– Det kommer omkring 10 000 norrmän till Strömstad den dagen och en hel del av dem dricker för mycket. Det blir ganska mycket oordning på gator och torg och vi misstänker att det förekommer en del langning.

Kan kommunen verkligen bestämma när Systembolaget ska ha öppet?

– Ja, det utrymme finns i alkohollagen. Vi fattade det här beslutet efter samråd med polisen.

Det är ett ganska drastiskt beslut att stänga helt och hållet?

– Jag tycker inte att det är så dramatiskt. Norrmännen kommer hit ändå och vill man absolut få tag på alkohol kan man gå på lokal eller åka till Grebbestad några mil bort.

/PA

Relationerna mellan Systembolaget och nykterhetsrörelsen var länge frostiga, ibland snarast fientliga. Men under senare år har de avsevärt förbättrats, konstaterar Systembolagets VD Anitra Steen. Trots olika uppfattning i sakfrågor kan de samarbeta för att försvara svensk alkoholpolitik.

Vi delar samma mål

AV ANITRA STEEN, VD FÖR SYSTEMBOLAGET

Både Systembolagets föregångare och nykterhetsrörelsen föddes som reaktioner på den sociala misär som det jättelika alkoholmissbruket under 1800-talet skapade. Men relationerna var länge frostiga. Nykterhetsvännerna hatade systembolagschefen Ivan Bratt och hans motbok, som hade omöjliggjort ett totalförbud. Många nykterister tyckte dessutom att bara det faktum att monopolen sålde brännvin var skäl nog att sky Systembolaget. Det var ju inte länge sedan ett gäng unga nykterister blockerade ingången till en av systembutikerna i Umeå med en lastbil. Och inom Systembolaget tyckte man nog ofta att nykteristerna var besvärliga och fanatiska.

Men under senare år har relationerna avsevärt förbättrats. Vi tycker inte lika om allt, långt därifrån. Men vi har i långa stycken en gemensam uppfattning om en restriktiv alkoholpolitik. Och inom nykterhetsrörelsen tycker man att Systembolagets detaljhandelsmonopol är ett viktigt alkoholpolitiskt instrument för att begränsa alkoholskadorna. Nykterhetsrörelsen gjorde viktiga opinionsinsatser till stöd för detaljhandelsmonopolet under EU-förhandlingarna på 90-talet.

Under ett antal år, särskilt på 90-talet, blev den svenska opinionen allt mer alkoholliberal. Kraven på att alkoholen skulle säljas på ICA och Konsum blev allt starkare. Harry Franzén framställdes ofta som en hjälte i medierna. Det var bara en tidsfråga tills monopolet skulle falla. Och nykterhetsrörelsen beskrevs ofta som en lite löjlig och mossig företeelse som hade övervintrat från 1800-talet, och som tappade medlemmar på löpande band. En

föråldrad rörelse med åldrande medlemmar. Men under det nya millenniets första år har opinionen svängt på ett för de flesta oväntat sätt.

Enligt SOM-institutets, vid Göteborgs universitet, opinionsmätningar har det skett en kraftfull förändring i inställningen till sänkning av alkoholskatten mellan 2005 och 2006 i den allmänna opinionen. Från att 55 procent tyckte att en sänkning var ett bra förslag 2005 sjönk andelen med nästan 20 procentenheter till 36 procent 2006. Andelen som tyckte förslaget var dåligt steg med lika mycket, från 16 till

»Men målet, att begränsa alkoholkonsumtionen och skadorna, har vi gemensamt.«

35 procent. Enligt SOM-institutet är det ytterst sällan som en opinion förändras så kraftigt på bara ett år.

En undersökning som Systembolaget lät Synovate Temo göra hösten 2006 visade att 56 procent av svenska folket ansåg att alkohol är en ganska stor eller mycket stor risk för svenska folkets hälsa och för samhället i stort. Nästan hälften hade negativa erfarenheter av alkohol i den närmaste familjen, släkten eller på arbetet/utbildningen. Drygt 40 procent ville att alkoholfrågorna skulle vara mer framträdande i politiken mot nio procent som ville att de skulle vara mindre framträdande.

I andra opinionsundersökningar som Systembolaget gjort har folkhälsa och kontroll på försäljningen som skäl till stöd

för monopolet ökat kraftigt under de två senaste åren. Och i det så kallade Sex-kommuners-försöket, ett projekt för att införa och utvärdera olika metoder för lokal prevention som utvärderas av Folkhälsoinstitutet, visar enkätundersökningar att stödet minskar för en sänkning av alkoholskatten, liksom åsikten att vin borde säljas i livsmedelsbutiker, både 2006 och 2007.

Värför har opinionen svängt? Man kan nog dra vissa paralleller med vad som hände på 1800-talet. Mäniskor upptäckte att den ökande alkoholkonsumtionen förde med sig negativa effekter. Man upprördes över att alkoholflödet över gränserna bara växte och att det kommersiella trycket inom alkoholbranschen ökade kraftigt. Tonårsföräldrar oroar sig för sina barn och många oroar sig för våld och social utslagning och andra alkoholskador. Allt detta har medfört att opinionen har blivit mer restriktiv. Det handlar om en sorts reaktion mot utvecklingen.

Den restriktivare opinionen har inneburit framgångar för såväl nykterhetsrörelsen som Systembolaget. Systembolaget är populärare än någonsin. Sifo gör varje månad undersökningar om hur stor del av svenska folket som vill att Systembolagets ska ha monopol på försäljningen av vin, sprit och starköl. År 2001 var det 48 procent, 2007 61 procent. I slutet av 2007 var det ännu högre stöd för monopolet. Bland alla partiers sympatisörer är det nu en majoritet som stöder monopolet. Även bland Moderaternas väljare.

De hänfulla tillmälen mot nykterhetsrörelsen i media är borta. Nu behand-

PRESSGRANNAR

Varning för ny alkoholpolitik

GOTLANDS TIDNINGAR berättar under rubriken "Varning för ny alkoholpolitik" om åtta närpolischefer i Stockholm som vill ha befogenhet att stänga krogar om de upptäcker allvarliga missförhållanden. De vill

också att alla krogar ska tvingas stänga senast klockan tre. "Deras upprop är ett tecken på att den liberala hållningen mot alkoholservering börjar nå en gräns", skriver Erik Strömberg. Han tar också upp IOGT-NTOs kritik mot kommunernas tillsyn över serveringstillstånden, där politikerna tar större hänsyn till

lokala näringslivsintressen än till gällande lagstiftning. "Det här är problem som inte är särskilt överraskande med tanke på att Sverige fått kraftigt förändrade dryckesvanor efter EU-inträdet", konstaterar Strömberg och påminner om att en mycket stor andel av våldsbrott sker under alkoholförbruk.

Obehaglig harmonisering

SYDSVENSKAN gör en översikt över förändrade alkoholvanor i några länder i Europa och konstaterar: "EUs politiker har fått en obehaglig harmonisering på halsen. Kartan över alkoholvanorna håller på att

ILLUSTRATION: ANNA ÅGRAHN

las nykterhetsrörelsen med respekt och man lyssnar med på vad den har att säga.

Framtiden ser ljusare ut än på länge, men det finns också hot. De kommersiella krafterna sitter inte stilla. De är starka såväl i Sverige som inom hela EU. Alkoholreklamen flödar. Krav på mer utrymme för privata intressen kommer med jämna mellanrum. Kravet på att få sälja alkohol på gårdar och andra tillverkningsställen är ett exempel som kan få mycket negativa konsekvenser. Uppfinningsrika entreprenörer kan komma att hitta kryphål i reglerna för distanshandel.

Här tror jag att den nya opinionen som har växt fram kan spela en viktig roll. Det handlar om att i Sverige försvara alkohol-

politiken som är så betydelsefull. Att försöka mota de kommersiella krafter som lurar i vassen. Och det handlar också om att ute i EU kämpa för en vettig alkoholpolitik.

EU-kommissionens alkoholstrategi var en framgång i och med att den talar om att alkoholen kan vara ett problem och inte bara en jordbruksprodukt. Att alkoholstrategin sen blev så urvattnad och kraftlös på grund av alkoholintressenas skickliga lobbyning var naturligtvis en besvikelse. Men strategin kan vara en plattform för framtida framstötter.

Avgörande är reglerna för obegränsad alkoholförsäl. Ska vi på ett avgörande sätt kunna begränsa alkoholskadorna i Sverige måste vi få till stånd begränsningar

av de orimliga införselkvoterna. Det är ett svårt och långsiktigt arbete.

Både nykterhetsrörelsen och Systembolaget kan göra stora insatser, särskilt om vi har opinionen i ryggen. Vi kan från Systembolaget säga vår mening i olika sammanhang. Men vi är inget allmänt opinionsbildningsorgan. Nykterhetsrörelsen har större möjligheter att aktivera opinionen. Vi har som sagt ibland olika mening i sakfrågor. Nykterhetsrörelsen har ibland svårt att förstå att Systembolaget måste ge en bra service till kunderna, vilket vi menar är en förutsättning för att vi ska vara en acceptabel begränsning för vår uppdragsgivare svenska folket. Men målet, att begränsa alkoholkonsumtionen och skadorna, har vi gemensamt. ■

ritas om. I de klassiska vinländerna dricks mer starksprit samtidigt som vinfloden nått brännvinsbältet. Det allt våldsammare ungdomssupandet är ett växande problem för EUs medlemsländer."

Artikel beskriver "råsuparligan" som toppas av Irland, Finland, Storbritannien och Danmark, och

mer eller mindre seriösa förslag till åtgärder, som ännu inte gett några synliga resultat. "De nya dryckesvarnans mönster ger utslag i samhällets social- och sjukvårdsbudgetar. Allt fler ungdomar hamnar på grund av sina alkoholvanor antingen i fyllecellen, på operationsbordet eller, i värsta fall, i graven."

Mental och politisk bakfylla

RIKSDAG & DEPARTEMENT ägnar en ledare åt den kompakta bilden av "mental och politisk bakfylla" i den svenska inställningen till alkohol. "Vi reagerar mot enskilda händelser som grov misshandel i krogkän,

berättelser om familjer som raseras, eller noterar att gamla mamma inte får vård i tid för alla alkoholrelaterade skador", skriver chefredaktören Nils Funcke. "Men indignationen räcker oftast inte längre, eftersom vi har att göra med ett missbruksom när det pågått tillräckligt länge i ett land blir accepterat."

Ny vårdkedja hjälpte Nina ur missbruket

Nina Loong, 17 år, har åkt in och ut på en rad olika institutioner de senaste åren. Det var först i och med MVG-projektet som hennes behandling fick en tydlig struktur. Efter hennes sista permission flyttade hon till en egen lägenhet.

■ **GÖTEBORG** Ett par veckor innan Nina Loong ska flytta till en egen lägenhet i Göteborg är hon full av förhoppningar.

– Den här gången kommer jag att klara det. Nu finns det en klar planering och ett stöd. Det är hans [MVG-samordnarens] tjänst, säger Nina Loong.

Nina är uppväxt under helt vanliga familjeförhållanden. Men i åttondeklass började hon dricka alkohol, röka hasch och skada sig själv för att dämpa tonårsängesten. Tillsammans med familjen bestämde Nina att hon skulle söka hjälp hos kommunens ungdomsteam Mini-Maria.

Men efter tre vita månader med frivilliga drogtester och stödsamtal på Mini-Maria började Nina med droger igen. Det ena ledde till det andra och Nina hamnade i ett allvarligt missbruk. Socialtjänsten kopplades in och Nina placerades de närmaste åren på flera olika boenden och institutioner i Göteborgsområdet.

Trots att hon ville få behandling för missbruket rymde hon gång på gång för att ta droger.

– Det fanns hela tiden två olika sidor av mig själv. Den ena sa åt mig att tänka framåt, den andra tänkte bara i stunden.

TILL SLUT TVÅNGSOMHÄNDERTOGS NINA och placerades på en låst avdelning på behandlingshemmet Ljungaskog utanför Helsingborg. Det är ett av Statens Institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem.

– I början var det jobbigt. Man är inte riktigt sig själv. Jag kunde flippa ur för ingenting, det kunde till exempel bli världens bråk om vilket TV-program vi skulle se på. Men efter ett tag vänjer man sig, man får kompisar och tycker att det är okej. I slutet blir det omvänt. Då är man rädd för att gå ut därifrån.

Efter ett halvår förflyttades Nina till Ljungaskogs öppna avdelning, ett tränings-

boende som skulle förbereda henne för en flytt tillbaka till Göteborg. Trots att situationen förvärrades för Nina under tiden på träningsboendet fullföljdes planen och hon återvände till ett boende i Göteborg där hon varit tidigare.

Det höll ett par veckor. Nina rymde till Örebro när personalen upptäckte att hon tog droger. Där greps hon av polis och skickades tillbaka till den låsta avdelningen på Ljungaskog.

Där har hon varit i ett knappt ett år när Accent träffar henne under den sista permissionen i Göteborg.

»Det känns som att han står på min sida. Att han är det för min skull.«

NINA LOONG

– Den här gången har det fått ta sin tid. Jag har inte haft någon tidsplan. Det har fått hänga på mig och inte på datum eller platser. Det är bättre att det tar lång tid och sedan blir bra.

En viktig skillnad är att Nina har fått mera inflytande över behandlingsplanerna. Det är tack vare att hon har fått hjälp av en ungdomssamordnare från MVG-projektet. Samordnaren har både pratat med henne enskilt och hjälpt till under möten

med institutionspersonal och socialsekreterare.

– Jag prata öppet med honom. Jag behöver inte vara rädd för att säga fel saker och det spelar roll vad jag säger. Det känns verkligen som att vi gör detta tillsammans. Jag kan påverka. Om man inte kan påverka tappar man snabbt motivationen.

Ungdomssamordnaren har en stödjande roll och är inte med och fattar beslut. Därför får han eller hon en annan relation till ungdomarna.

– Det är inte som att sitta och prata med en socialsekreterare som bestämmer allting. Det känns som att han står på min sida. Att han är det för min skull.

NINA LOONG TYCKER ATT ungdomssamordnaren har varit en motvikt och pådrivare till socialsekreteraren.

– Det blir mer diskussion och mer analys eftersom det är två personer som pratar förutom jag. Det gör att socialsekreteraren tänker om och kan säga att ”det har du nog rätt i”. Han har sett till att socialen vaknar. Socialen är inte alltid de kvickaste. Men nu kanske de tar tag i saker och ting.

Nina upplever sin behandlingsplan som ”mer strukturerad och enklare” denna gång. Vad som är ungdomssamordnarens egentliga förtjänst och vad som är naturliga steg i hennes egen mognadsprocess är omöjligt att säga. Nina konstaterar bara att det har varit ”rätt timing” och att hon nu har en plan för om det skulle gå snett igen.

– Då hoppas jag att jag berättar det direkt. Då kan jag få hjälp av andra.

CARL MAGNUS HÖGLUND

STÖRSTA SATSNINGEN NÅGONSIN INOM UNGDOMSVÅRDEN

MVG (Motverka Våld och Gång) är den största satsningen någonsin inom SiS ungdomsvård. Avsikten är att stärka vårdkedjan och skapa långsiktiga insatser.

I projektet arbetar 24 särskilda ungdomssamordnare.

De kommuner som deltar får en 40-procentig subvention av vårdavgifterna. Subventionerna ska frigöra medel till fortsatta insatser på hemmaplan.

Deltagande kommuner är Stockholm, Botkyrka,

Haninge, Huddinge, Södertälje, Göteborg, Malmö, Helsingborg, Landskrona, Bjuv, Burlöv, Trelleborg, Gävle, Falun och Borlänge.

Projektet pågår 2006 – 2008.

**Nina Loong är på väg
att starta ett nytt liv
efter flera års missbruk.**

FOTO: EVA STÖÖP

Nina Loong är en av de ungdomar som fått hjälp via den nya vårdkedjan.

FOTO: EVA STÖÖP

Vårdkedjan ska stoppa återfallen

En vårdkedja ska lösa institutionsvårdens kris och minska antalet återfall. I försökskommunerna har 24 särskilda samordnare anställts för att vara en länk mellan ungdomar, socialtjänst och institutionen.

■ **VÅRDKEDJAN** År 2006 placerades 20 000 barn och ungdomar med destruktivt beteende eller missbruksproblematik utanför hemmet. Det är ungefär vart hundra barn i Sverige. De flesta placerades i familjehem, men närmare 5 000 hamnade på institution. Kostnaden för barn- och ungdomsvård är omfattande och uppgick 2006 till 3,8 miljarder.

Det senaste året har institutionsvården kritiserats hårt. Återfallsfrekvensen till destruktivt beteende eller missbruk är mycket hög och många ungdomar vandrar ut och in på institutionerna under flera år. Trots att det handlar om många ungdomar och omfattande insatser finns det i princip ingen forskning om institutionsvårdens effekter.

– I Sverige har vi haft en lång tradition av interventionsoptimism. Vi har tänkt att vill man väl så går det väl. Men när en ungdom går in på en institution vet vi egentli-

gen ingenting om vad vi kan förvänta oss. Vi vet inte om det har en positiv effekt, om det kvittar lika eller om det tvärtom har skadliga effekter, säger Bo Vinnerljung, som är forskare på Socialstyrelsen.

PÅ **STATENS INSTITUTIONSSTYRELSE (SIS)**, som har 33 institutioner för ungdomar som omhändertas enligt LVU och LSU, säger man generellt att var tredje ungdom som placeras på deras institutioner kommer att få ett hyfsat liv, var tredje kommer att återfalla i

»Det är viktigt att föräldrar och ungdomar ska känna att de har fått sagt vad de vill och att de får bekräftelse på det.«

ANNA TENGLIN, UNGDOMSSAMORDNARE

kriminalitet och missbruk i perioder av sitt liv och för den sista tredjedelen kommer det att "gå riktigt illa".

– Det är egentligen en självklarhet att det är många som återfaller när de lämnar institutionen. På institutionen är det lugn och ro, ungdomarna är avtända, de får hjälp av kvalificerad personal. När de återvänder till sina gamla vänner, sin familj, sin skola och sin hemmiljö är det lätt att allting rasar igen, säger Ola Panzar Karlsson, informatör på SIS.

FÖR ATT AVHJÄLPA DETTA har SIS fått medel till ett treårigt projekt, Vårdkedja Ungdom – MVG, som pågår mellan 2006 och 2008. I 15 försökskommuner har man anställt ungdomssamordnare som ska vara kontaktpersoner för de ungdomar som placeras på en SIS-institution. Deras uppgift är att lyssna på ungdomarnas behov och vara en länk mellan ungdomen, socialtjänsten och institutionen.

– Det viktigaste för oss är att ungdomarnas och föräldrarnas röster blir hörda. Om det behövs hjälper vi till att ställa öppnande frågor. Det är viktigt att föräldrar och ungdomar ska känna att de har fått sagt vad de vill och att de får bekräftelse på det. Sedan är det inte alltid de får sin vilja igenom, men det är en annan sak, säger Anna Tenglin, en av sex ungdomssamordnare i Göteborg.

Ungdomssamordnarna har fortsatt kontakt med ungdomarna minst ett halvår efter att de har lämnat institutionen. Därför kan de se till att eftervården fungerar.

– Vår viktigaste uppgift är när ungdomarna ska lämna institutionerna. Det gäller att ta tillvara det ungdomen har lärt sig och att förhindra att förändringen blir tillfällig, säger Anna Tenglin.

Anna Tenglin menar att socialtjänsten ofta är dåliga på att tillgodose ungdomarnas behov när de lämnar institutionen.

– Det handlar om resurser. Jag tror att de flesta socialsekreterare ser vad som behövs, men att de inte får mandat och resurser att genomföra det. De frågorna ligger på en politisk nivå.

FÖRSÖKSKOMMUNERNAS AVGIFTER FÖR placeringar på SIS-institutioner subventioneras med 40 procent. Det är en morot för att kommunerna tidigare ska satsa på kraftfulla insatser. Det har resulterat i att placeringarna har ökat med 51 procent i försökskommunerna jämfört med året innan projektet inleddes. För övriga kommuner är den siffran 1 procent.

– Det är inget i lagstiftning eller ansvarsfördelning som har ändrats och ändå har placeringarna ökat med 51 procent. Det kan vi endast tolka som att det finns ett stort behov av placeringar och att ekonomin har varit ett stort hinder för kommunerna, säger Ola Panzar Karlsson.

Men samtidigt som SIS får mycket pengar och driver på utvecklingen är det en minoritet av ungdomarna som hamnar där. De flesta placeras på kommunala eller privata alternativ som har liten statlig kontroll.

– SIS är som ett lysande fyrbåk. De arbetar aktivt med att få ordning på det här. De stora problemen finns inte där. Dem finner du i kommunerna och i den stora floran av privata aktörer, säger Bo Vinnerljung.

CARL MAGNUS HÖGLUND

Livsmedelsverket tar bort sin rekommendation att avstå från alkohol under amning.

FOTO: LENA MATSSON

Ny riktlinje tillåter alkohol vid amning

Livsmedelseverket tar bort sin rekommendation om att avstå helt från att dricka alkohol under tiden man ammar.

■ **AMNING** Enligt Livsmedelsverkets nya rön kan en ammande mamma dricka upp till fyra glas vin i veckan utan att skada barnet. Forskning visar att alkoholen går över i bröstmjolk i minimala mängder, menar verket, och tar därför bort rekommendationen om nolltolerans vid amning.

Sven Andréasson som är alkoholforskare vid Folkhälsoinstitutet tycker att det är bra att man har klargjort att det inte föreligger någon hälsorisk att dricka små mängder alkohol vid amning.

– Samtidigt är det viktigt att markera skillnaden mellan graviditet och amning. Det finns ju en risk att blivande mammor nu tror att det är okej att dricka små mängder även under graviditet, säger Andréasson.

Han menar att det är olämpligt att dricka när man hanterar spädbarn av andra skäl

än rent farmakologiska, såsom exempelvis ökad fumlighet.

IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson är oroad över att Livsmedelsverket inte har tagit med någon psykosocial bedömning i sitt förslag.

– Risken är högst påtaglig att verkets råd i den allmänna debatten kommer att uppfattas mer som en rekommendation och på så sätt bidra till ökad alkoholkonsumtion bland ammande kvinnor.

Mona Göransson, alkoholforskare och barnmorska vid Karolinska Institutet, tycker att det är märkligt att Livsmedelsverket går ut med det här.

– Visst är det bra att slå fast att bröstmjolk med en liten mängd alkohol inte är farligare för barnet än fil-mjolk. Men hur kan det vara okej att ha 0,2 promille i blodet när man sköter spädbarn eller kör barnvagn, men inte när man kör bil? undrar Mona Göransson, som efterlyser en debatt kring de psykosociala faktorerna med alkohol i samband med amning.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzevsky@iogt.se

»Samtidigt är det viktigt att markera skillnaden mellan graviditet och amning.«

Alkohol ger falska vittnen

BROTT En kanadensisk experimentstudie avslöjar att brottsvittnen som varit alkoholpåverkade vid vittnestillfället ofta gör felaktiga identifieringar av brottslingar. De är mer benägna att fokusera på mer framträdande saker, som till exempel brottslingens klädsel, istället för personliga drag. Forskarna anser att polisen bör undvika identifieringsmetoden om vittnet har varit alkoholpåverkad vid brottstillfället.

Källa: Journal of Applied Psychology, 2002;87:1:170–175.

Deppiga barn är en riskgrupp

ALKOHOL En amerikansk studie av 2.311 barn mellan 9 och 13 år visar att alkoholbruk förekom bland barn, speciellt pojkar, som tidigt i livet drabbats av depressiva sinnestämningar.

Källa: Addictive Behaviors, 2008;33:1:24–40.

Återfall vanligare bland kvinnor

MISSBRUK Kvinnliga missbrukare börjar ofta med droger i mindre doser än män, som eskalerar snabbare till missbruk, och de löper större risk för återfall än manliga missbrukare visar en USA-studie.

Källa: Frontiers in Neuroendocrinology, 2008;29:1:36–47.

Narcissism bakom online-spelmissbruk

SPEL En studie från Korea indikerar att det finns samband mellan missbruk av online-spel via Internet, aggressivitet och narcissistiska personlighet. I studien ingick 1.471 online-spelare, varav 82,7 procent var män, och medelåldern 21 år.

Källa: Kim, E. J., Namkoong, K., Ku, T. & Kim, S. J. European Psychiatry (2008)

A photograph of a man in a dark jacket and cap, gesturing with his hands in a slum setting. In the background, there are makeshift buildings made of wood and corrugated metal, and a young girl in a colorful dress stands near one of the buildings. The ground is dirt and littered with debris.

I Kenya tar många fattiga droger för att fly sina svåra förhållanden. Missbruket håller dem sedan fast i fattigdomen. På mikrokreditorganisationen Jamii Bora insåg man det och grundade en nykterhetsrörelse för fattiga.

Nykterhet

A close-up, low-angle shot of a man with a joyful expression, wearing a grey beanie and a bright blue jacket with a white reflective stripe. He is looking upwards and to the right, with his mouth open in a wide smile. The background shows a slum with makeshift buildings made of corrugated metal and wood. Other people are visible in the background, including one person sitting on the ground and another standing near a table covered with a white cloth. The sky is overcast with grey clouds.

Med hjälp av Jamii Boras nykterhetsrörelse Levuka lyckades Wilson Maina komma ur sitt alkoholmissbruk och ta sig ur brottsligheten. Nu är han en välkänd profil i Mathareslummen och berättar gärna om möjligheterna Jamii Bora erbjuder.

för fattiga

Tisdag klockan 13.48. I Nairobis slumområde Mathare saknas det avlopp och det råder brist på vatten och el, arbetslösheten och trångboddheten är hög. Många flyr in i missbruk.

TEXT PER LILJAS FOTO CASPER HEDBERG

Iett litet rum i Nairobislummen Mathare sitter ett femtontal unga män ihopträngda på bänkar längs väggarna. Många håller händerna knutna, några skruvar på sig. Ljuset från det enda fönstret vilar på en hylla med några kammar i en plastburk och en rosa hårspray. Innan staten stängde av elektriciteten i området var det här en hårsalong. Nu har nykterhetsgruppen Levuka möten här varje vecka. Levukas ledare Tom Thiongo'o inleder med ett energiskt tal där han gång på gång pausar för att få jakande eller nekande svar från gruppen. Vissa har endast kommit för lunchen de får efteråt, men uppmärksamheten är total. Efter introduktionen vandrar ordet varvet runt. Många vittnesmål kretsar kring jobb, något som får de församlade att prata i mun på varandra.

– Utan jobb får man fler problem att fly från och mer tid för att dricka.

– Med ett riktigt jobb vore allt så mycket lättare.

– Som det nu är får vi skopa upp avföring och flytta på döda uteliggare. Jobb som inte ger någon respekt och som gör att man måste ta något för att "sätta bomull över ögonen".

Tom bryter in med förståelse och uppmaningar, håller en ny lektion för att mota bortförklaringarna. De som varit med längst håller sig lugna. De hummar igenkännande till Toms ord istället för att protestera mot de krav som ställs på dem. Wilson Maina har varit nykter i sju år och sitter med i egenskap av volontär och förebild. Då och då avlöser han Tom i föreläsningen.

»Som det är nu är får vi skopa upp avföring och flytta på döda uteliggare. Jobb som inte ger någon respekt och som gör att man måste ta något för att "sätta bomull över ögonen".«

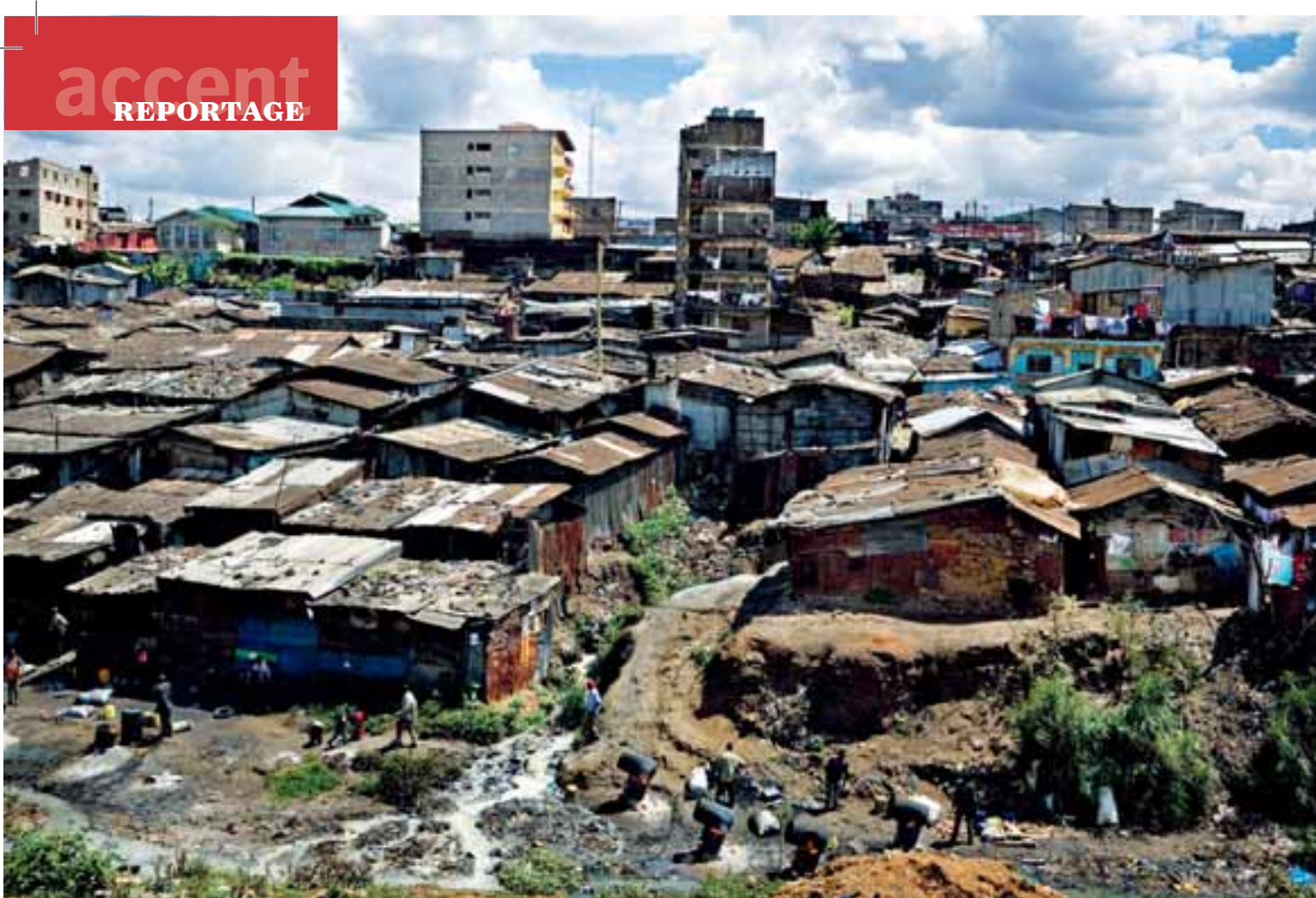
– Genom att komma hit idag har ni bevisat för er själva att ni kan sluta. Det finns hopp om ett bättre liv, säger han.

Kriminaliteten här i Mathare är hög, fattigdomen svår och slumområdet har fått rykte om sig att vara ett av Afrikas farligaste. En stor del av de 500 000 invånarna flyr in i missbruk och mitt på dagen dåsar utslagna män längs de avfallsfyllda gatorna. Wilson Maina brukade vara en av dem. Innan han blev nykter var han en av Mathares mest eftersökta skurkar. Nu har han startat upp flera lönsamma verksamheter och skapat sig själv och sin familj en dräglig tillvaro.

Efter att Tom hjälpt honom att bli nykter ville Wilson betala tillbaks för hjälpen han fått, och bad om att få läras upp till rådgivare. Sedan dess har Wilson inspirerat hundratals människor med sin levnadshistoria och sitt innerliga minspel. Hans senaste adept heter James Fundi. Efter långt förarbete lyckades Wilson få honom att gå på sitt första möte för två veckor sedan. Nu sitter James i ett hörn i dunklet och verkar stundtals vilja krypa ur

James Fundis är på sitt tredje nykterhetsmöte. Han har varit alkoholist sedan han blev av med sitt jobb och hans fru tog barnen och lämnade honom. – Nu sover jag alltid med ett glas chang'a bredvid sängen. Men jag har bestämt mig för att sluta.

Längs den avfallsfyllda floden i Mathare slår lågor ut från oljefat. Här bryggs det illegala brännvinet chang'a. Polisen vågar oftast inte göra något åt den lukrativa verksamheten.

»Missbrukare håller tillbaka hela sin familj från att ta sig ur fattigdom. De snor eller lånar pengar på falska premisser, blir sjuka och råkar ut för våldsamheter.«

För åtta år sedan var Wilson Maina en av Mathares mest eftersökta brottslingar och djupt nere i alkoholmissbruk.

› sitt eget skinn. Han är äldst bland de församlade med sina 32 år, men yngst i sammanhanget, och ivrig att få dela med sig av sin historia.

– Jag flyttade till Nairobi för tio år sedan för att skapa mig ett bättre liv, men när företaget jag jobbade på stängde hamnade jag i Mathare. Min fru började klaga på att vi aldrig hade pengar och på grund av all stress och frustration började jag dricka.

Till slut tog James fru deras två barn och lämnade honom. Själv flyttade James in hos en vän som var bryggare och snart hade han lärt sig brygga själv.

– Nu sover jag alltid med ett glas changa'a (illegalt hembrygd starksprit) bredvid sängen. Men jag har bestämt mig för att sluta. Om jag blir helt nykter ska jag försöka få ett jobb och få tillbaka min familj.

Hans berättelse möts med applåder.

AV KENYAS 35 MILJONER invånare lever sextio procent i fattigdom, det vill säga med under två amerikanska dollar om dagen att överleva på. Många lever på mycket mindre än så. I landet finns flera organisationer som jobbar med bistånd. Några ägnar sig åt mikrokrediter, där man istället för att skänka ger de fattiga lån och kunskap för att själva kunna förbättra sin situation. Störst av Kenyas mikrokreditorganisationer är Jamii Bora, som på åtta år har vuxit från 50 till 170 000 medlemmar.

Muhammed Yunus, som 2006 vann Nobels fredspris för att ha utvecklat mikrokrediten, säger att Jamii Bora "visar vägen för mikrokrediten de kommande tio åren".

En av anledningarna till organisationens framgång och hyllningar är att de jobbar för att inkludera alla. Till exempel låter många mikrokreditorganisationer inte män ta lån för att de

Tom Thiong'o leder ett nykterhetsmöte i en gammal hårsalong i Mathareslummen. Vissa av de unga männen har varit med i Levuka länge, andra har precis hittat hit. Några kommer främst för att få gratis lunch.

använder pengarna till alkohol. Jamii Bora och Tom Thiong'o utvecklade istället nykterhetsrörelsen Levuka, kiswahili för "att bli nykter".

Tillbaks på Jamii Boras huvudkontor förklarar Tom vikten av att hjälpa fattiga missbrukare.

– Missbrukare håller tillbaks hela sin familj från att ta sig ur fatigdom. De snor eller lånar pengar på falska premisser, blir sjuka och råkar ut för våldsamheter. Detta kostar pengar för familjen, vilken får det svårt att betala tillbaks sina lån.

Själv blev Tom nykter för tretton år sedan. Med sin rossliga röst berättar han att han inte slutade förrän han förlorat jobb, familj, hälsa, blivit tjuv och drivit sitt självförtroende i botten.

– Då var jag 28 och flyttade hem till mamma. Hon fick mig intagen på ett rehabiliteringscenter. När jag kom ut därifrån ville jag inte gå tillbaks till mitt jobb som lärare. Jag ville hjälpa andra missbrukare.

Snart fick Tom jobb på samma rehabiliteringscenter, och där träffade han några intagna från Jamii Bora. De berättade hur Jamii Boras arbete gick ut på att hjälpa människor ur fattigdom och att många var i behov av rehabilitering. Tom blev mer och mer fascinerad och redan innan dessa intagna var färdigrehabiliterade var han övertygad. Ett par dagar senare gick han upp till Jamii Boras kontor.

– Jag vill vara med och utveckla ett program för att ta fattiga ur missbruk, sade jag.

Fem år senare har Levuka niohundra medlemmar, varav femtio procent blivit helt återställda. Mötena i slummen är viktiga, men de är bara en del av arbetet.

– Vårt program går ut på att först skapa medvetenhet om missbrukets faror. Sedan identifierar vi offren och deras behov. Om

någon till exempel försörjer sig på droger presenterar vi alternativa jobbmöjligheter för dem.

Därefter försöker de som utbildats till rådgivare inom Levuka att påverka missbrukarna till att istället spara sina pengar, bilda grupper om fem personer och ta lån för att starta en verksamhet. En grupp före detta missbrukare har till exempel startat en video-show, slumområdenas svar på biograf – dagliga föreställningar på video där någon tar betalt, en annan sköter teven, en tredje över-sätter över mikrofon det som sägs till kiswahili, och så vidare.

– Det finns många exempel på folk som lyckats. Men en del fall inser vi att vi inte klarar av själva. Dem skickar vi till rehabiliteringscenter.

På vissa rehabiliteringscenter har Tom lyckats förhandla sig fram till grovt rabatterade priser, ibland till och med gratisplatser. Ändå är behovet långt större än Jamii Boras resurser. Tom gör en svepande gest bak mot en hylla med ett dussin instruktionsböcker från Anonyma Alkoholister.

– De här böckerna går inte att få tag på i Kenya. Vi är beroende av norska Strömmestiftelsen och andra bidragsgivare för att få tag på material och kunna skicka folk till rehabiliteringscenter. Och väntelistan för att få komma dit är lång.

PÅ GRÅSMATTAN BAKOM ASUMBI Treatment Centres låsta stålport sitter två unga män som inte behöver vänta längre. 20-åriga Kevin Leyan pillar med darriga rörelser på en radio, medan Chris Kamau, 27, skakar sina knän mot varandra. Redan i lågstadiet blev Kevin medlem i ett okänt kriminellt gäng, i högstadiet introducerades han för crack, kokain och marijuana.

– Jag jobbade som inkastare i matatus (privatägda minibussar i Nairobis kollektivtrafik) och använde alla pengarna till knark. >

Beatrice Ngendo är en av Levukas frivilliga rådgivare. Då hon märkte att Michael Njiraini var på väg allt djupare ner i missbruk efter sin mors död tog hon kontakt med honom. Nu är Michael nykter och har ett jobb. Beatrice är som hans nya mamma.

› Efter ett tag började teven prata med mig och jag såg hundar attackera mig på stan.

Då en vän till Tom, också medlem i Jamii Bora, träffade Kevin fick hon honom intagen för avgiftning. Men Kevin flydde därifrån och började snart använda PCP. Efter att ha blivit arresterad av polisen blev han intagen på ett mentalsjukhus. För en månad sedan flyttades han hit, och här han har två månader kvar. Chris Kamau har redan varit här i två månader. Tidigare var han intagen på samma mentalsjukhus som Kevin för den psykos han fått av sitt cannabissmissbruk. Nu har han svårt att få fram orden, men det går bättre när Tom Thiong'o tar hans hand.

– När jag kommer ut vill jag bli rådgivare som Tom.

Tom ler, men förklarar situationen med en suck.

– Droger plus schizofreni är en mycket svår kombination att behandla, det går inte att säga vad som ligger i botten. Dessa två behöver både intensiv medicinsk och psykologisk hjälp.

Som tack för besöket avslutar Kevin med en improviserad rap på kiswahili om livet på rehabiliteringscentret.

GRUNDARE OCH CHEF FÖR Jamii Bora är svenska Ingrid Munro. En tredjedel av sina 66 år har hon bott i Kenya och framförallt jobbat med FN för att finna hållbart boende för fattiga. För dem som känner till henne här är hon inget annat än "Mama Ingrid", men när hon spänner ögonen i den hon tilltalar liknar hon mer en beskyddande farmor. Ingrid jämför de fattigas kamp här med den kamp fattiga svenskar förde i mitten av 1800-talet, då en tredjedel av Sveriges befolkning emigrerade till Nordamerika.

– Då hade ingen kunnat tro att USA skulle bli världens rikaste land och att Sverige skulle få världens bästa välfärd. Jamii Boras medlemmar är precis lika begåvade och drivna som de svenska

Svenskan Ingrid Munro driver mikrokreditorganisationen Jamii Bora. Istället för att utesluta missbrukare har Jamii Bora startat nykterhetsrörelsen Levuka.

– Kenyanernas kamp ur fattigdom liknar svenskarnas. Då som nu är nykterhetsrörelsen en viktig del.

utvandrarerna var. Oftast behöver man bara så det här hoppet hos dem.

Jamii Bora liknar hon vid de sparbanker och folkrörelser som lade grunden till svenskarnas klättring ur fattigdomen.

– Nykterhetsrörelsen var viktig då, och det är den för oss också. Dessutom är Levuka ett sätt att garantera att våra lån betalas tillbaks.

Chris Kamau och Kevin Leiyen har fått mentala skador av sitt missbruk och är två av dem Levuka har hjälpt till rehabiliteringscenter.

»**Nykterhetsrörelsen var viktig då, och det är den för oss också. Dessutom är Levuka ett sätt att garantera att våra lån betalas tillbaka.**«

Tom Thiong'o menar att problemet med missbruk skär över klassgränserna – för tio år sedan var det bara rika som köpte heroin, nu går det att köpa en dos i Mathare för 100 shilling (10 kronor). Ändå är länken mellan missbruk och fattigdom stark.

– Många fattiga försöker fly sin frustration. De blir av med sina jobb på grund av missbruk. Och eftersom de inte har något socialt skyddsnät dras många tillbaka till samma problem så fort de återvänder till sitt samhälle efter att ha blivit nyktra.

På grund av den stora andelen återfall jobbar Tom för att utveckla ett efterbehandlingsprogram, ett "halvvägsrum" där människor i samma situation bor tillsammans medan de försöker skapa ett nytt liv. Något sådant finns inte i hela landet. Men i den nya stad för 10 000 fattiga som Jamii Bora håller på att bygga söder om Nairobi finns mark avsatt för just detta. Femton kilometer norr om Nairobi har dessutom ett hektar mark köpts in för att bygga ett eget rehabiliteringscenter. Men för att förverkliga drömmarna behövs ytterligare resurser.

– Vi vill få till stånd samarbete med nykterhetsorganisationer utomlands. För pengar och material, men lika mycket för kunskapsutbyte. Jag tror vi har mycket att lära av varandra.■

För mer information:

www.jamiihora.org, www.jamiihora.se

Konflikten försvårar Jamii Boras arbete

Konflikten i Kenya har förvärrat läget för de fattigaste. Jamii Bora har fått inrikta sig på akut hjälp till de mest drabbade.

■ **KENYA** Det kenyanska presidentvalet 2007 var en jämn och smutsig kamp mellan sittande president Mwai Kibaki och Raila Odinga. Internationella bedömare var eniga om att det inte gick att avgöra vem som vann. Efter ett tag erkände även valkommitténs ordförande att han inte visste vem som egentligen vunnit. Men den 30:e december utropade han Kibaki till segrare och efter en hastig och avskild ceremoni hade den nya presidenten svurits in. Samtidigt som nyheten spreds över teve och radio tog upprörda oppositionsanhängare till gatorna och våldsamheterna började.

Minst tusen människor har dödats och en halv miljon drivits på flykt. Nästan alla är fattiga och en stor del kommer från de stammar som stödjer Kibaki. Kenyan Human Rights Commission är en av de organisationer som riktat kritik mot de båda politiska blocken för att ligga bakom våldsamheter mellan stammar. Under Kofi Annans medling har de två ledarna satt sig ned för att prata om en lösning.

SEDAN VÅLDSAMHETERNA BÖRJADE HAR Jamii Boras arbete riktat in sig på att ge akut hjälp till sina medlemmar. Minst hälften av dem har skadats, flytt, eller fått sina verksamheter sönderslagna. Alla som bor i drabbade fattiga områden lider av matbrist. Eftersom Jamii Bora har bäst kunskap och kontakter har de sedan början av januari varit FNs huvuddistributör av mat till Nairobis slumområden.

– På ett sätt förstör distributionerna det arbete vi gjort med mikrokrediterna. Det viktigaste är att få våra medlemmar och deras verksamheter på fötter igen, säger Ingrid Munro, Jamii Boras grundare.

Detta fokus gör att många andra av Jamii Boras verksamheter har legat på is, bland annat Levuka. Situationen har också tvingat Jamii Bora att söka välgörenhet.

– Våra medlemmar har lyckats bygga upp någonting på kort tid tidigare och vet att de kan göra det igen. Konflikten har gjort oss ännu mer bestämda över det vi gör. Kampen mot fattigdomen är den enda verkliga lösningen för att få fred.

PER LILJAS

IOGT-NTO-RÖRELSEN I KENYA

IOGT-NTO-RÖRELSENS Internationella Institut samarbetar i Kenya med SCAD, Students Campaign Against Drugs.

Organisationen bildades 1997 på initiativ av fyra skolungdomar i Nairobi. Idén är att ungdomar som avslutat sin gymnasieutbildning får möjlighet att utbilda sig och arbeta som informatörer hos SCAD tills dess de fortsätter på universitet, högskola eller börjar arbeta. SCAD anordnar aktiviteter genom droginformatörer och skolkulbar, och har sammanställt en broschyr och en hemsida om droger för kenyanska ungdomar.

Mitt i vardagen, hos de till synes obetydliga människorna, hittar dokumentärfilmaren Tom Alandh de stora skeendena och berättelserna. För honom bär alla på en historia.

Alandh

Ger röst åt samhällets kantstötta

AV MARIA ZAITZEWSKY FOTO ANJA LILJEFORS

FÖR DOKUMENTÄRFILMAREN TOM ALANDH kan några sekunders tystnad på exakt rätt – eller fel – ställe vara avgörande för hur någon uppfattas. Exploaterad i sin utsatthet eller respektfullt behandlad? Just nu är det en sekvens med Michaela Sjögren i nya dokumentären "Vi som överlevde Rågsved" som nagelfars. Hon har överlevt sina tre bröder, som alla föll offer för knarket som härjade i Rågsved under 1970-talet. Hon blickar rakt in i kameran när hon berättar att ja, hon överlevde. Men till vilket pris?

Diskussionen som förs tillsammans med filmklipparen Heleen Rebel handlar om huruvida ett par sekunders ytterligare tystnad efter hennes slutmening hade lyft scenen.

– Någon sekund till hade nog inte skadat. Men hon svalde tyvärr. Och det syntes väldigt tydligt. Det hade inte blivit bra, konstaterar Heleen, som lägger sista handen vid dokumentären.

Imorgon ska den visas för de som medverkade i filmen, i just det här klipprummet. Tom Alandh är stilla entusiastisk. Tjugofem timmars film har komprimerats till en femtiosju minuters dokumentär. En stor del av jobbet har utförts i klipprummet. Vad kan utelämnas? Vilka röster och scener är nödvändiga för att föra historien framåt? Vilken musik passar bäst?

Tom Alandh beskriver en metodisk arbetsprocess där små, till synes bagatellartade detaljer kan göra stor skillnad. Exempelvis måste musiken vara suggestiv – men det finns ju alltid en risk att den slår över och blir sentimental.

En svår balansgång och mycket pyssel innan alla bitar faller på plats.

Historien om dem som överlevde Rågsved kom till Tom Alandh genom ett telefonsamtal från Michaela. Hennes historia grep tag i honom och han såg också hennes potential och styrka, hennes förmåga att berätta.

– Varje bra historia bärs upp av en bra människa, det är alltid ingången till mina dokumentärer. Sedan är det min uppgift att behandla vederbörande på ett respektfullt sätt, säger Tom Alandh och berättar om Martina med Downs syndrom, som han gjorde en film om för 35 år sedan och som han filmar fortfarande. Nu är hon 40 år gammal.

Hon är just en sådan, bra människa, säger han. Verbal och öppen, sitt handikapp till trots.

Historien om Rågsved började visserligen med ett telefonsamtal. Men det är mera sällan Tom Alandh nappar på tips från andra. Han ser det inte som sin uppgift att göra pr-program för människor som känner sig drabbade. Han vill hitta sina egna historier.

Och historier hittar han lite överallt, i vardagsnära miljöer. I tidningar, på radio, i tunnelbanan och på bussen.

› Berättelsen om Gustav och Maria fann han i en liten notis i en dagstidning, som kortfattat redovisade hur en man tog sitt liv, efter att ha dödat sin senildementa hustru.

– Jag såg direkt att här fanns en fantastisk historia att berätta. Vilka enorma känslor rymmer inte denna handling! Både att barmhärtighetsmörda sin sjuka hustru och att därefter sänka sig i havet med en kätting lindad runt kroppen, ”för att kroppen inte skulle flyta upp och vålla ohägn”. Det blev en stark, existentiell film som byggde på gamla brev, dikter och anhörigas berättelser.

Andra historier hittar han bokstavligen på gatan.

– Jag iakttar människor och funderar; vad händer just här? Så fann jag Pia, en hemlös kvinna som sålde tidningen Situation Stockholm. Jag såg hennes röda hårsvall och blev intresserad. Vem var hon? Hur hamnade hon i hemlöshet?

Kontakten utmynnade i en film, och senare i ytterligare en film. Snart kommer en tredje. Åren har förstås gått, och det är just det som är poängen. Tom Alandh vårdar kontakten med sina intervjupersoner, ofta uppstår en vänskap. Han lämnar dem aldrig därhän efter avslutat samarbete. Det känns viktigt ur ett medmänskligt perspektiv. Men också ur ett journalistiskt. I vissa fall finns chansen att göra en uppföljning.

Varför gör han mest dokumentärer om utsatta människor?

– Jag har väl det med mig från min första tid som journalist, då jag jobbade på Fokus, en föregångare till Uppdrag granskning. Vi gjorde program med ett socialt patos, den politiska och sociala medvetenheten var hög. För mig känns det viktigt att ge de människor som vanligtvis inte kommer till tals en röst, säger han och tillägger att han finner folk som är lite kantstötta av livet mer intressanta än andra.

Men visst har han också gjort en rad filmer om kända personer. Som Monica Zetterlund, Cornelis Vreeswijk och ”Nacka” Skoglund. Just Monica nämner han med särskild värme. Han skrattar lite åt minnet av deras första möte.

– Vi kom inte alls överens, det skar sig totalt. Men det blev en film till slut och vi blev mycket nära vänner. Filmen om henne är nog den som jag känner mig mest stolt över. Det var ett sånt jäkla svårt jobb!

TOM ALANDH ÄR EN journalist av den gamla skolan. Utbildad i slutet av 60-talet, har han alltid varit noga med att hålla en låg profil. Det är inte han som ska glänsa i reportagen, det är de han intervjuar.

– På ett av mina första jobb råkade jag visa en bit av mitt öra på film och blev utskälld av min chef, som kallade mig linslus. Efter det tog det arton år innan jag syntes igen!

En kul anekdot, men för Tom Alandh finns det ingen poäng med att ta plats på scen. Han är berättarrösten som för historien framåt, han ställer frågorna och låter dem han intervjuar komma till tals och tala till punkt. Han ser det snarast som en fördel att han inte är ett känt ansikte, eftersom det gör att han har lättare att komma människor nära.

Med sin chosofria, pojaktiga uppenbarelse och sitt lågmålt vänliga sätt inger han förtroende och får folk att öppna sig.

– Jag känns nog inte så skrämmande, jag är ju väldigt vanlig, konstaterar han leende.

Att det blev just film, och inte tidning eller radio, är inte bara en slump, även om karriären startade med tevediet.

– Jag trivs med helheten och berättarsättet. I filmskapandet finns en gemenskap och ett berikande samarbete mellan filmare, fotograf och klippare som jag absolut inte vill vara utan. Jag ser mig själv som privilegierad som får hålla på med det här och som får den tid jag behöver för att utföra mitt arbete, säger han.

Han tycker att arbetet är kul och inspirerande. Men han poängterar att han inte är gift med sitt jobb. Han har ett privatliv också, där de tre barnbarnen utgör en stor källa till glädje.

Tom Alandh är en berättare som aldrig dömer någon

– Det är sant som det sägs, att barnbarnen är livets efterrätt!

Men självklart finns jobbet alltid med honom, i någon mån. Vid ett tillfälle, när han hade gjort flera dokumentärer på raken om svåra ämnen, som självmord, kändes det tungt.

– Efteråt valde jag att göra en mer lättsam dokumentär, om kungahusets jönsier. Men man hittar sin egen nivå på hur mycket sorg man kan ta in, det går inte att engagera sig så mycket att man går under, säger han.

Ändå. Engagemanget är på något sätt nyckeln till Alandhs dokumentärer. Engagemanget, medmänskligheten och respekten för människors värde. Han sätter ingen på pottan, utsätter ingen för tittarnas hänskratt. Han väljer bort sådant som får den intervjuade att framstå i negativ dager. Han kommer nära utan att bli närgången, vill berätta med hjärta och värme och visa det goda hos varje individ.

Vilken är hans drivkraft?

Tom Alandh avfärdar klichébilden av journalisten som världsförbättrare.

– Ja, inte är min drivkraft att förändra världen i alla fall! Någon enstaka gång har jag förbättrat tillvaron för den jag intervjuat, efter att min film väckt rabalder. Men annars är nog mitt främsta syfte att öppna dörrar till sådant som man kanske annars inte konfronteras med. Kan jag bidra till att spräcka fördomar så är jag glad. Eller om mina filmer startar en samhällsdebatt kring viktiga frågor.

»Kan jag bidra till att spräcka
fördomar så är jag glad.«

På kontoret trängs nya idéer med bilder från förr och nu

När Tom Alandh får frågan om vilka egenskaper som gör honom till en bra journalist, bollar han snabbt över till Heleen, som under samtalsgången har fortsatt med klippningen.

Hon behöver inte fundera särskilt länge.

– Du är uppriktigt intresserad av dem du intervjuar, du tycker om dem på riktigt och sånt känner människor. Det är därför de öppnar sig, säger hon enkelt.

TOM ALANDH NICKAR OCH ler generat åt berömmet. Jo, han är förstås genuint intresserad av dem han intervjuar, men det måste han ju vara, menar han. Om man träffar en person under flera månader, så håller det inte att flyta lite ovanpå.

– Sedan har jag en viss självinsikt. Film är ju ett ganska ytligt medium och jag tycker själv att jag har en ganska lagom ytlighet för att berätta mina historier. Jag är inte våldsamt intellektuell, utan är bra på fotarbete och bollsinn och har förmågan att hitta det väsentliga i ett stort material. Jag sitter inte på en massa kunskap, utan låter i stället andra berätta, säger han.

Han tycker att ibland kan det till och med vara till nackdel att vara för kunnig.

– Man ställer kanske inte de där självklara frågorna som alla vill ha svar på. Mina filmer är ju inte konst, utan god journalistik, historier berättade på ett rakt och enkelt sätt.

Tom går i pension om några år. Men förmodligen kommer han att fortsätta på frilansbasis. Några drömpjekt har tyvärr gått

i stöpet. Som dokumentären om Ingmar Bergman, som aldrig ställde upp.

Andra ligger på vänt eller är på gång. Som den om diskuskestaren Stefan Fernholm, som dog med kroppen full av anabola steroider, bara 37 år gammal. Eller fortsättningen om Annika Östberg, som sitter fängslad i USA.

Hyllan i hans arbetsrum på TV-huset, dit vi har vandrat genom tröstlöst långa korridorer, är full av utkast och idéer. Oändligt många fler än han kommer att hinna göra under de år som återstår. Några är publikvänliga, andra inte alls. Men tittarsiffror har aldrig varit intressanta för Tom Alandh.

– Jag kan bara berätta de historier jag känner starkt för, säger han med en axelryckning och kliver en kort stund senare ut i vårvinterns första, bleka solsken. ■

TOM ALANDH

ÅLDER: 63

BOR: Stockholm

FAMILJ: Hustru, två döttrar och tre barnbarn

YRKE: Journalist och dokumentärfilmare

AKTUELL: Med dokumentären "Vi som överlevde Rågsved.", som under våren visats på SVT.

Inte larvigt att äta insekter

MAT Det är nyttigt att äta insekter. Det hävdar FNs livsmedels- och jordbruksorganisation FAO. I dag äts 1400 insektsarter av människor i främst Afrika och Asien, men också i Syd- och Nordamerika. I exempelvis Thailand äts nästan 200 olika insekter, varav många är eftertraktade som utsökta munsbitar eller godis. De åttliga insekterna kommer från fyra grupper; skalbaggar, myror, bin och

getingar, gräshoppor och syrsor, samt malar och fjärilar. Vissa insekter innehåller lika mycket protein som fisk och kött. Andra är rika på fett och innehåller viktiga vitaminer och mineraler. Men några ambitioner att introducera insekter som föda på våra breddgrader finns inte, enligt FAO. Vi har helt enkelt inte den traditionen.

MARIA ZAITZEWSKY

Rökstopp på krogen minskar infarkter

TOBAK Rökstoppet på krogar har god effekt på hjärtat. Åtminstone i Italien där hjärtinfarkter har minskat med 11 procent i åldersgruppen 35-65 år, efter att man införde rökstopp i offentliga lokaler 2005. Experter tror att den positiva förändringen beror på minskad effekt av passiv rökning.

Lite självbedrägeri gör dig bara gott

PSYKOLOGI Har du någonsin befunnit dig på en fest, konverserat med några nya bekantskaper, och efteråt haft en känsla av att du är en hyfsat social och trevlig person som andra gärna omger sig med? Har du känt att du antagligen är lite bättre än gemene man på att köra bil? Eller att dina barn är aningen mer begåvade än grannens? Då är du troligtvis inte kliniskt deprimerad. En viss grad av självbedrägeri är nämligen nödvändig för god mental hälsa. Det visar ny forskning inom filosofi, där fokus ligger på hur vi bör tänka för att må bra. Inom psykologin fokuserar man däremot på hur vi faktiskt tänker.

Promenader alltid bra för hälsan

MOTION Om man är stillasittande, så gör små promenader stor nytta. Det räcker att resa sig under en reklampaus när man tittar på tv, säger australiensiska forskare. Att promenera riktigt snabbt ökar också chansen till ett långt liv. Forskare har gjort studier på 500 äldre personer och funnit en samband mellan en snabb gångstil och bättre hälsa.

FOTO: PHOTOS.COM

BLI FRAMGÅNGSRIK MED HUND

DJUR Skaffa hund – och uppfattas som trevligare, hälsosammare, intelligentare och mer framgångsrik. Nu är det nämligen vetenskapligt bevisat att hundägare anses mer attraktiva än andra. Orsaken tros vara att hunden skapar möjligheter till kontakt.

MARIA ZAITZEWSKY

Schlager gör publiken lycklig

MUSIK Schlager gör publiken lycklig, visar ny forskning. De som sitter

i publiken upplever pirr i kroppen, lyckokänslor och anspänning inför tävlingen. Känslorna är lika starka som inför stora idrottsevenemang. Man samlas runt något symboliskt och lever sig med i dramat.

Kvinnor och män deppar olika

HÄLSA Kvinnor drabbas oftare än män av ångest och depression. Nu tror forskare att det beror på hjärnans serotoninsystem. Det skiljer sig

nämligen åt mellan de bägge könen. Serotonin är en signalsubstans i hjärnan som är av stor betydelse för uppkomst och behandling av depression och ångest. Forskargruppen på Karolinska Institutet har bland annat sett att kvinnor har mindre av ett protein som transporterar serotonin. Resultaten kan vara till hjälp när man utvecklar nya antidepressiva mediciner, så att de anpassas efter könen.

Miljögifter farligare när de blandas

MILJÖ Att miljögifter är farliga är ingen nyhet. Men nu visar ny forskning att kombinationen av flera miljögifter gör dem än mer farliga. Detta kan förklara varför samma miljögifter kan vara mer skadliga för människor på vissa håll i världen.

BOKTIPS

Drinkar för hälsa och välmående

Boktips

Juicer som håller dig frisk
Sarah Owen
Wahlström&Widstrand

HÄLSODRYCKER

Smoothies och hälsosamma juicer ligger i tiden och i den här lilla användarvänliga boken finns en

stor mängd alkoholfria frukt- och grönsaksdrinkar att välja på. Kombinationer som plommon, päron och fikon, tomat, selleri, vitlök och basilika eller tofu och hallon känns spännande och kul, även om allt kanske inte ter sig så lockande. Vissa drinkar är svårare att göra, med tanke på lite ovanliga ingredienser – hur får man tag i aloe vera till exempel? – men de flesta beståndsdelarna kan man ändå hitta i vilket välsorterat snabbköp som helst. Boken är uppdelad i kapitel som Viktminskare, Energigivare, Föryngrare och Avstressare, beroende på vad man är ute efter. Annars funkar det att bara bläddra och fastna för någon variant som ser smaskig ut.

MARIA ZAITZEWSKY

Pjäs om fångars barn

Kanske är några av fångarna själva barn till kåkfarare. Kanske har några av dem egna barn. Anne-Li Ramirez nyskrivna pjäs "När änglar faller längre ner än botten" väcker känslor i gymnas-tiksalen på den slutna anstalten Beateberg i Stockholm.

■ **BEATEBERG** Efteråt samlas några ur publiken tillsammans med representanter från teatergruppen OFF-Stockholm, KRIS (Kriminellas Revansch i Samhället) och Bryggan, en ideell organisation som arbetar för barn vars föräldrar är frihetsberövade. Återkopplingen är frivillig för fångarna, men de flesta brukar vilja prata av sig en stund, kanske berätta om sina egna erfarenheter.

– Man känner igen sig själv i pjäsen, att man har svikit sina barn. Och det här med att leva i en dysfunktionell familj. Hela min familj är missbrukare, min syster dog i en överdos, berättar Per, som har en liten dotter utanför murarna. Han har inte träffat henne på ett halvår.

– Jag kan se många problem i pjäsen, förutom det här med att svika barnen. Svartsjuka, medberoende, dåligt självförtroende. Det är inte kåken Viggo inte kan hantera, utan sitt usla självförtroende, inflikar Tony, som sitter inne på livstid. Han har åtta barn.

Pjäsen väcker många känslor och tankar kring barnens situation – och det är just det som är syftet. De fångas snabbt upp av skådespelaren Rolf Jenner, som spelar Judas i pjäsen: Hur förhåller man sig till barnens frågor; ska jag ljuga för dem eller inte? Hur hittar man en närhet med sina barn, trots att man inte kan träffas?

Regissören Anne-Li Ramirez vill med sin pjäs hjälpa de barn vars föräldrar sitter inne. Genom att fångarna får insikt om barnens situation kan de också ta ett steg mot förändring, exempelvis genom kontakter med Bryggan.

– Man måste våga knacka på de där dörrarna som har stängt smärtan inne. Men man måste också tillhandahålla kompetens för att möta smärtan. Det är därför vi alltid har representanter från KRIS och Bryggan på plats. Och vi gör alltid ett återbesök efter en tid. Vissa fångar orkar inte prata om det här direkt efter pjäsen. Men efter ett par dagar kanske det går bättre, när det har fått sjunka in och bearbetats. Förhoppningen är att pjäsen ska bidra till en ökad förståelse och därmed

Regissören Anne-Li Ramirez har lång erfarenhet av teater på fängelser. Hon känner starkt för att beskriva fångars verklighet, samtidigt som hon vill ge dem en kulturupplevelse.

FOTO: MIMER AHLSTRÖM

bli starten på en process av förändring och förlåtelse, säger Anne-Li.

PJÄSEN HANDLAR OM TIMOTEJ, en skör och missbrukande mamma till Leo. Hon delar sitt injicerande liv med knarkaren Viggo och med sin efterblivne bror Sonny. Här finns också ängeln Judas, förlåten av Jesus och nedstigen till jorden för att finnas till hands för de utsatta. Sonny är den som

»**Man känner igen sig själv i pjäsen, att man har svikit sina barn. Och det här med att leva i en dysfunktionell familj.**«

PER, FÄNGE PÅ BEATEBERG

med sin enfald vågar ställa de svåra frågorna, medan Timotej slår ifrån sig. Hon lever i förnekelse, men allteftersom pjäsen fortskrider luckras hennes försvar upp. Fragment ur det förflutna, saker som rör den älskade sonen Leo, flimrar förbi och när insikterna, en efter en, drabbar henne är slaget hårt och obarmhärtigt. Leo förblir en skugga genom hela pjäsen, ogripbar,

En av pjäsens huvudpersoner, Timotej, som spelas av Ca

sorgset vandrande med ryggen emot oss i ett tomt intet; suggestivt illustrerat genom en film som rullar på en bildskärm. Vad har hänt honom? Varför vill ingen tala om det? Så småningom kryper det fram; Leo är död. Det är därför vi aldrig får se hans ansikte, utan bara hans ryggtagla.

BORTSETT FRÅN DEN PSYKOSOCIALA aspekten, är pjäsen också ett sätt att föra in kultur på fängelser.

– Det ska vara en häftig teaterupplevelse och vi tullar inte på kvalitén. Pjäserna är professionellt genomförda, med bra scenografi och duktiga skådespelare, säger Anne-Li

Hon har gjort flera pjäser, exempelvis "Beauty in cell bars", som främst vänder

väcker känslor

av Camilla Lundén, kan inte låta bli drogerna. De dövar hennes smärta och saknad efter sonen.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

sig till frihetsberövade och som handlar om den utsatthet som en fängelsevistelse innebär. Hon skriver och regisserar själv. Varför just den här målgruppen?

– Jag märker ju att det ger resultat, att teatern blir en möjlighet till förändring.

Idén till just den här pjäsen växte fram medan hon gjorde research på olika anstalter. Hon upptäckte att så snart frågan om barnen kom upp, så blev det väldigt laddat. Det märktes att det var känsligt och svårt att prata om. Och just därför så viktigt att omvandla till en pjäs.

– Man når människor snabbt och direkt via teatern. När Bryggan kommer på besök och berättar om sin verksamhet, så tar det mycket längre tid att nå fram. Men efter pjäsen så händer det grejer. Människor blir

berörda och vågar öppna sig, konstaterar Anne-Li.

Hon vill hela tiden utveckla föreställningarna. För första gången har hon använt sig av det förlösande skrattet, något som hon tror att hon kommer att fortsätta med i framtiden. Nytt är också tekniken att blanda film och skådespeleri. Skådespeleriet varvas med filmsekvenser, där skådespelarna är desamma som på scen. Nu och då flyter samman, historien blir hel.

– Det blir väldigt starkt. Film är ett medium som många känner igen och kan ta till sig och som blir en brygga mellan teater och publik. Dessutom var det praktiskt omöjligt att ha med ett barn i rollen som Leo, och då blev filmerna en bra lösning.

IDEELL KRIMINALVÅRD

Frivilliga krafter i kriminalvården

BRYGGAN Bryggan är en ideell förening, vars syfte är att ge stöd och hjälp till barn och ungdomar vars föräldrar är eller har varit föremål för kriminalvård. Man bedriver samtalsgrupper för barn samt ger stöd i föräldraskap. www.bryggan.a.se eller www.riksbryggan.se

KRIS KRIS (Kriminellas Revansch i Samhället) riktar sig till före detta kriminella eller missbrukare som bestämt sig för att bryta med sitt gamla liv. Tanken är att hjälpa människor som frigges från fängelse att hålla sig borta från droger och kriminalitet, genom att erbjuda dem ett hederligt och drogfritt socialt nätverk. KRIS finns på 25 orter i Sverige. www.kris.a.se

ROLF JENNER KÄNNER SIG inspirerad av Anne-Lis nyskapande teater. Det är en anledning till att han gärna arbetar med Teater OFF. En annan är det sociala engagemang som genomsyrar arbetet. Han har en bakgrund som socialarbetare och känner för de mest utsatta i samhället. Han trivs med att komma sin publik nära och att få vara med och samtala kring innehållet efteråt. Det ger ett mervärde till både honom och publiken.

Är det någon skillnad mellan att spela på ett fängelse och på en vanlig scen?

– Förutsättningarna är ju tuffare. Ofta får vi rigga upp scenen i en gymnasal med dåligt ljus. Men mötet blir direkt och rakt på. De intagna är ofta öppna och försvarslösa, många reagerar starkt och känner igen sig i rollfigurerna. Det händer också att folk kommer och går, när det blir för jobbigt att sitta kvar, säger Rolf.

”När ånglar faller...” har hittills spelats på ett tiotal anstalter i Sverige, samt för olika organisationer och institutioner. Under våren kommer turnén att fortsätta till fler fängelser. Pjäsen stöds främst av medel från Allmänna arvsfonden, men också av Kulturnämnden och NBV.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzevsky@iogt.se

Toulouse-Lautrec skildrade utanförskapets Paris

Utställning
Nationalmuseum Stockholm
Toulouse-Lautrec

UTSTÄLLNING Den franske konstnären Henri de Toulouse-Lautrec rörde sig gärna i samhällets utkanter. Bland prostituerade och alkoholister på krogar, bordeller och teatrar. Särskilt förknippad är han med Moulin

Rouge. Under några år kring 1890 fanns han där nästan varje kväll, sysselsatt med att fånga individer och händelser i sitt skissblock. Det sägs att Toulouse-Lautrec fann sig tillrätta i dessa, ofta obskyra, miljöer därför att han själv levde i ett utanförskap. Han var mycket kortväxt (151 cm), efter att han drabbats av många benbrott under uppväxten. Hans föräldrar var kusiner

Ett ömsint farväl av livet

Farväl till Agnes
av Elisabeth Lindfors
Wahlström&Widstrand

ROMAN Agnes och Knut är ett strävsamt par av den gamla stammen. Boken tar sin början på deras sextonde bröllopsdag. De bor fortfarande

hemma i lägenheten men Agnes är dement och Knut känner av en del ålderskrämpor. Bröllopsdagen ska dock firas tillsammans med barn och barnbarn. När gästerna har gått hem är Knut ordentligt trött och tänker att han har tagit ut sig med alla bestyr. Han lägger sig på sängen och somnar till men vaknar av att han mår illa, och i nästa stund kollapsar han på badrumsgolvet. På något sätt lyckas Agnes förstå situationen och ringer ambulansen.

På sjukhuset är det ont om personal och Knut blir liggande på en brits i väntan på att läkaren ska få tid för honom. Han tänker på Agnes som är kvar i lägenheten, ensam och förvirrad. Det gör honom ängslig. Han känner ett enormt ansvar för Agnes som inte klarar av att ta hand om sig själv. Även medan de fortfarande var unga var det mest Knut som fick styra och ställa. Agnes har varit psykiskt labil under större delen av sitt vuxna liv och har behövt tas omhand. Knuts tankar vandrar bakåt i tiden medan han ligger där på britsen och vi får på så sätt en tillbakablick över parets 60 år tillsammans. Det är en ömsint och bitvis smärtsam skildring av hur kärleken ger och tar, stärker och bryter ner. Framför allt

Peter Stormare som tjuvjägare i "Varg".

VARGEN FÅR KÖTT OCH BLOD

Varg
Svensk film med manus av Kerstin Ekman, regi Daniel Alfredson med Peter Stormare, Robin Lundberg, Rolf Degerlund

FILM För många människor i norra Sverige står vargen för något annat än ett fridlyst och fascinerande rovdjur. Varje år får renägare djur rivna och dödade och det händer att vargar tjuvskjuts av människor som tröttnat på lagarna som stiftas nere i Stockholm. Om detta handlar Kerstin Ekmans och Daniel Alfredsons storslagna film i vars centrum Klemens, spelad av Peter Stormare, och hans brorson Nejla står. Klemens är en enstöring som mest sköter sig själv och som tar lagen i egna händer om så krävs. Nejla, själv renägare, beundrar honom och vill leva samma vildmarksliv, där renskötseln är navet. En dag när Nejla åker upp på fjället hittar han en handfull döda och svårt sargade renar. Han förstår att vargen har varit framme. Han och Klemens bestämmer sig gemensamt för att hitta vargen och döda den. Men det blir inte riktigt som de hade tänkt. "Varg" är ett starkt och välspelet drama som känns originellt, ja till och med lite exotiskt, i och med att det till stor utspelar sig i den svenska vildmarken. Fotot är magnifikt, stämningen karg och ödslig. Frågan om vargens status är ständigt aktuell, här får den kött och blod.

MARIA ZAITZEWSKY

Knut stiger fram som en riktig människa med många brister men ändå i slutänden älskansvärd och begriplig. Skildringen av Agnes är mera skissartad och jag kan inte låta bli att irritera mig på att kvinnor ska vara psykiskt labila

för att bli intressanta i böcker och på film. Det är i mitt tycke en alltför lättköpt förklaringsmodell. Men detta förtar inte helhetsintrycket av att boken är klart läsvärd med sträckläsningspotential.

ANNA LUNDBÄCK

Missbrukare med kostym och slips

Parasiten
Fredrik Ljung
Wahlström&Widstrand

ROMAN Henrik tar, drygt tjuo år gammal, examen från Handels och får ett högstatusjobb inom finans-

marknaden i Stockholm. Han är smart, trevlig och driven och klättrar snabbt på karriärstegen. Han handlar dyra designerkläder, festar på Stureplan, dricker champagne och hänger med snygga fotomodeller. Men i den här vackra och glättiga världen finns också andra lockelser. Alkohol och andra, tunga droger. Henrik dras sakta men säkert in i ett skenande missbruk. Han tycker att han har läget under kontroll, att han med drogernas hjälp jobbar ännu bättre, presterar mer, har roligare och blir smartare och mer kvicktänkt.

Han måste hela tiden öka doserna för att utåt sett fungera normalt. Han hittar släpplänkade läkare som gärna skriver ut piller och skriver till och med in sig på psyket för att få tillgång till ännu mer droger. Hans liv blir till en hetsig mardröm, där han dras in i kriminella kretsar och till sist bär hand på sina föräldrar. Han har nått sin absoluta botten.

"Parasiten" är delvis självbiografisk. Fredrik Ljung är idag drogfri och driver ett företag som lär företagare att upptäcka drogmissbruk hos sin personal. Boken är välskriven, spännande och suggestivt uppbyggd om ett mycket viktigt ämne.

MARIA ZAITZEWSKY

och kanske berodde hans sjuklighet på inavel. Som ung man flyttade han till Paris, där han drogs till de mest bohemiska kretsarna. Han var oerhört produktiv under sin levnad och blev bland annat känd för sina affischer och litografier. Hans liv blev kort. Han dog 37 år gammal, alkoholiserad och fysiskt nergången. Utställningen på Nationalmuseum omfattar 200 verk; teckningar, affischer och oljemålningar. Den pågår fram till den 25 maj 2008.

MARIA ZAITZEWSKY

»Utan tvivel är man inte riktigt klok.«

TAGE DANIELSSON som i år skulle fyllt 80 år om han levte.

Tage - en sannolikt osannolik person

Klas Gustafson:
Tage Danielssons tid
Wahlström & Widstrand

BIOGRAFI Gustafson börjar från början i Linköping där Tage föddes för 80 år sedan och följer honom

därefter genom hans mångsidiga konstnärskap fram till hans död 1985. Massor av bilder ackompanjerar dessutom texten.

Tage var ordningsman i skolan, bäst i klassen, spexmakare på universitetet i Uppsala och snart chef för radions underhållningsavdelning där han gjorde kometkarriär. Målet var egentligen att bli lärare, men han fastnade snart i nöjesindustrin och var en av dess centralfigurer under decennierna.

När radions kostym blev för trång för honom hoppade han av och startade AB Svenska Ord tillsammans med Hasse Alfredson. Deras huvudkontor var under alla år en liten stuga i Vitabergsparken och efter

det att de anställt Mona Hasckel som sekreterare införde firman anställningsstopp. Småskaligheten erbjöd dem en flexibilitet som de utnyttjade väl. Hasseätage samarbetade i 30 år, men drev också var och en för sig sina egna projekt.

Gustafson har plöjt igenom hela Danielssons omfattande produktion av revyer, böcker, filmer, tv- och radioprogram, sånger och debattartiklar och har därtill pratat med flera av dem som stod Tage närmast. Det har resulterat i ett gediget porträtt av en av sin tids allra största underhållare.

Tage var ett barn av sin tid med rötter i socialdemokratien. Han växte upp med Folkets Park, solidaritet och visioner om ett rättvist och jämlikt samhälle. Från början var Tages ambitioner bara att roa och glädja sin publik. Men efterhand blev han alltmer intresserad av samhällsdebatten och då ville han också gärna påverka och skapa opinion. Han var engagerad i Amnesty, kriget mot Vietnam, miljöfrågor och framför allt var han en ivrig motståndare till kärn-

TAGE DANIELSSON

kraften. Och alla dessa frågor ventilerade han på sitt eget speciella sätt med humor, rättframhet och en makalös ordakrobatik.

En biografi kan lätt få slagsida och framstå som en ointressant hyllningssång till huvudpersonen. I synnerhet när han, som här, åtföljs av enbart positiva kommentarer. Men Gustafson skildrar Tages liv och verksamhet lätt och livfullt och gör också hans resa genom livet till en studie både av svenskt nöjesliv och samhälle. För bakom bilden av Tage skymtar bilden av ett land i förändring. Ett folkhem som faller sönder när det tappar kontakten med sina ideal och istället rusar framåt förblindat av välstånd. Gustafson gör med andra ord en sannolik framställning av en nästan osannolik underhållare.

EVA DANDANELLE

MISSA INTE

1 BOK "Hemma hos Jamie - fyra årstider", en underbart matig bok om och av den engelske kocken Jamie Oliver med aptitliga och fräscha recept, indelade efter

de fyra årstiderna. Läckra bilder med snålvattenvarning. (Albert Bonniers Förlag)

2 FILM "Flyga drake" om Amir och Hassan som växer upp som bästa vänner i en omvälvande tid i Kabul. Trots att de uppfostras sida vid sida lever de i helt skilda världar. En film om ett annorlunda Afghanistan. Filmen byggs på Khaled Hosseinis bestseller. Premiär under våren.

3 UTSTÄLLNING "Chaplin" på Kulturhuset i Stockholm. En liten, men intressant, fotoutställning, som baserar sig på komikern och regissören Charlie Chaplins privata arkiv. Här finns över 250 fotografier, både porträttbilder och studiobilder. Chaplin var verksam under 65 år. Till och med maj 2008.

HALLÅ DÄR PEDER LAMM, AKTUELL SOM PROGRAMLEDARE I "KOCKDUELLEN" PÅ TV4

Kvalité är miljösmart

Är du bra på att laga mat?

Jag har alltid haft ett stort matlagningsintresse. Jag gör gärna avancerade grejer inom det franska, italienska och svenska köket, experimenterar med såser och sånt. Och läser mycket litteratur om mat och mathistoria.

Du föreläser också om konsumtion. Varför då?

Svensken äger i snitt 22 000 prylar, vilket är ungefär 20 000 för många. Många väljer kvantitet i stället för kvalitet, vilket gör att det blir mycket slit och släng. Förutom att minska vår prylkonsumtion är det också självklart viktigt att sopsortera och köpa ekologiskt, för att bidra till ett hållbarare samhälle.

PEDER LAMM

Lever du som du lär?

Ja, jag köper mycket antikviteter, sällan dyra, som jag inreder mitt hem med. Jag lägger hellre femtusen på ett par handsydda

skinnskor som håller i många år, än samma summa på tio par skräpskor som går sönder efter några månader. Men det är svårt att helt låta bli att konsumera. Jag är ju också en del av den ekonomiska cirkusen. Jag anser dock att det ställs för stora krav på konsumenterna. Hellre sänkt matmoms, så att folk har råd att köpa ekologiskt.

MARIA ZAITZEWSKY

Medberoende är en del av missbruksproblematiken. Missbruket är en familjesjukdom där alla behöver hjälp och behandling för att patienten ska tillfriskna, menar författaren Katerina Janouch. Dessvärre är det få som får den hjälpen.

Alla är med i beroendet

AV KATERINA JANOUCH

Bara alkoholisten blir nykter. Bara narkomanen slutar knarka. Bara den där spriten och drogerna slutar finnas, så kan vi väl bli lyckliga? Så tänker nog varen-
da anhörig till någon som dricker eller drogar. Man ber till Gud, man avger en massa orealistiska löften, man ömsom tigger, ömsom hotar. Men ständigt hoppas man på denna klara morgondag, då problemen bara ska försvinna.

Så händer det också, ibland. Alkoholisten blir verkligen nykter. Narkomanen lägger ner knarket. De lägger in sig på behandlingshem, de vidtar alla upp-
tänkliga åtgärder, de börjar tillfriskna. Och nu blir det äntligen lugn och ro! Omgivningen drar en lättnadens suck: Nu, nu äntligen, kan vi börja leva på riktigt. Man har bara glömt en liten, men ack så viktig detalj. Nämligen det faktum att missbruk är en familjesjukdom. Och att bakom varje missbrukare står en hel hopper med anhöriga, som har sin alldeles egna sjukdom. Medberoendet.

Och det gott folk, blir man inte lika snabbt frisk från! Trots att det i Sverige heter så vackert att missbrukare har rätt till vård, och att missbruket faktiskt just är en familjesjukdom, så är det ändå förvånansvärt få anhöriga medberoende som får hjälp. Kanske en vecka här eller där i något anhörigprogram, kanske lite samtal med någon vänlig terapeut. Men i övrigt är de helt ensamma, utlämnade åt sig själva. Nu har ju ändå alkisen slutat supa, så nu kan väl de anhöriga äntligen vara nöjda!?

Men medberoendet låter sig inte avfärdas så enkelt. Nej, det är en själslig åkomma som bitit sig fast och förgiftat både de vuxna anhörigas och barnens själar, och den blir man inte av med så enkelt som att alkisen tagit sin sista sup. Ofta är de anhöriga så frusna i sitt medberoende att det kan ta dem åratals tid att tina upp. När alkoholisten dessutom får allt tänkbart stöd från samhället står de anhöriga där mol allena. De har ju inga problem, heter det. Och nu när alkisen är nykter är väl livet en endaste underbar dans på rosor.

ILLUSTRATION: RUZ

»Missbruk är en familjesjukdom. Hela familjen behöver få långsiktig hjälp.«

Dessutom är medberoendet – co-dependency – inte ens klassat som en sjukdom enligt Världshälsoorganisationen WHO. Det är något som pågår i gnällbältet bara, något för alla sura alkoholisthustrur att älta i sin bitterhet. Att vara medberoende, vad är det? Det är väl ingen fara, det är bara att skärpa sig och gå vidare.

Men faktiskt är det inte så enkelt. Faktiskt är medberoendet många gånger lika farligt som själva missbruket. I medberoendets spår följer depressioner och stressymtom, sömnlöshet och utbrändhet. Medberoendet får oss att bli lynniga och osäkra, lättirriterade och misstänksamma. Medberoendet gör att vi får ångest och tappar greppet om oss själva. Medberoendet kan leda in oss på knaprande av antidepress-

siva medel, till självmordsförsök, till kroppsliga åkommor som huvudvärk och magkatarr och försämrat immunförsvar, slutligen kan det få oss att ta till alkohol och droger... Cirkeln sluts.

Jag undrar varför man än i dag fortfarande inte lägger ner mer forskning och resurser på medberoende, på att försöka hjälpa inte bara de vuxna anhöriga till missbrukare – dem som fortfarande missbrukar men också dem som lever i ett tillfrisknande – men också till barnen. För de medberoende små barnen, de växer upp och blir en ny generation medberoende, eller missbrukare. Och så släpas det, vidare, och vidare, och vi kommer aldrig loss ur missbrukets grottekvarn.

Mig tog det nästan fem år in i familjens nykterhet, att tillfriskna, att äntligen göra upp med mitt eget medberoende. Jag är tillfrisknande i dag, även om jag fortfarande får svackor då och då. Det är inte det att jag oroar mig att min nyktra alkoholist ska dricka och knarka. Nej, medberoendet tar sig andra uttryck. Genom att jag gärna tar på mig andras känslor, genom att jag tror att jag vet vad andra tänker och känner.

Den sorgligaste medberoende-storyn hörde jag för något år sen, det var om en liten pojke som fyra år gammal sprang efter sin alkoholiserade pappa och vaktade på honom så att han inte missade att ta sin antabus.

Missbruk är en familjesjukdom. Hela familjen behöver få långsiktig hjälp. Bara på det sättet kan vi komma till rätta med problemet, bara på det sättet kan de medberoende tillfriskna. Här hjälper inga böner och löften. Bara en osentimental syn på problemet. Och noll förnekelse.■

KATERINA JANOUCH

ÅLDER: 44

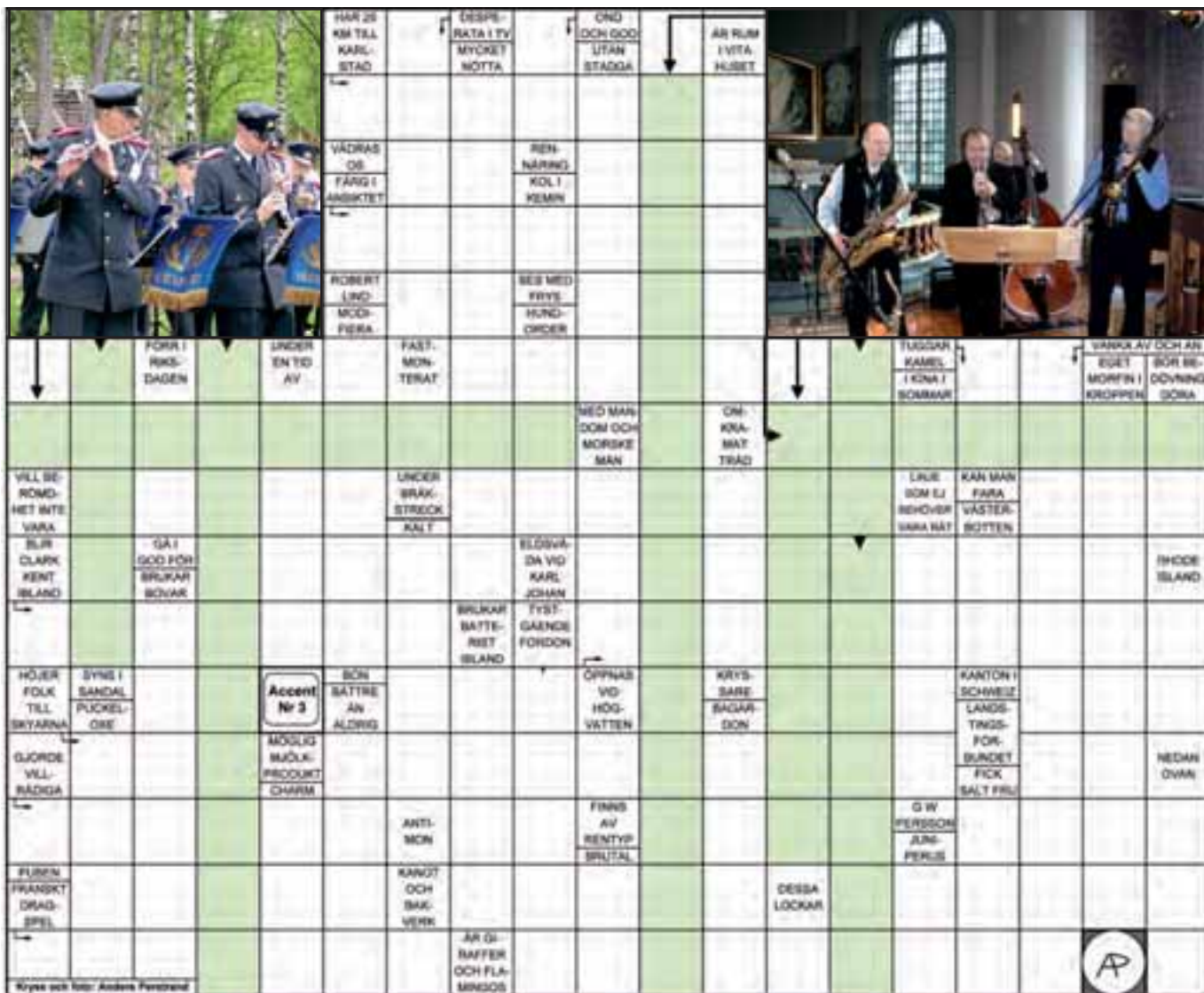
FAMILJ: Man och 5 barn i åldrarna 6–18.

BOR: I Stockholm

YRKE: Författare och journalist,

har bl a skrivit romanen "Anhörig" (Piratförlaget 2004) om hur det är att leva tillsammans med en missbrukare. Föreläser om missbruk som familjesjukdom.

AKTUELL med: Romanen "Sommarbarn" (Piratförlaget) samt blogg på www.amelia.se/blogg/katerina-janouch

KORSORD NR 3 2008

LÖSNING NR 1 2008

MILJONLOTTER ATT VINNA. Tre lotter vinner förstapristagaren, en lott vardera får de tio som därefter har tur i dragningen. Skicka in lösningen till Accent, Box 128 25, 112 97 Stockholm senast 25 april 2008.. Märk kuvertet Kryss 3/2008.

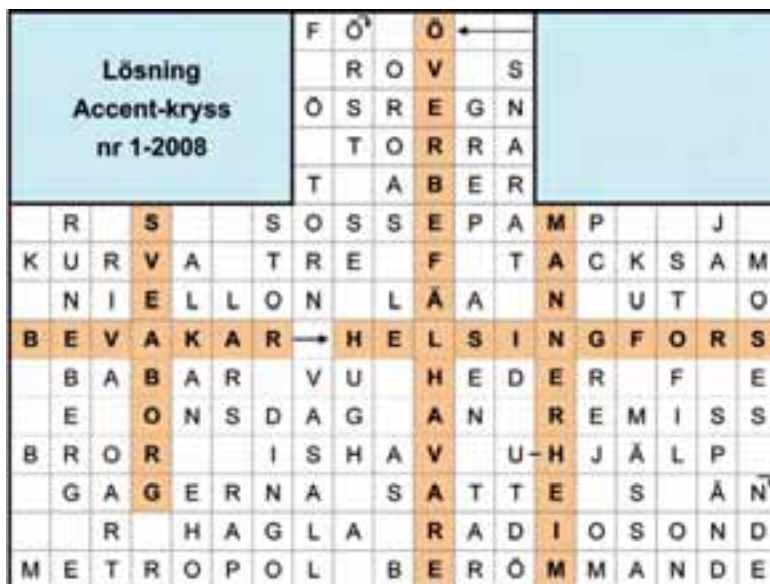
NAMN

ADRESS

POSTADRESS

VINNARE NR 1 2008

FÖRSTA PRIS, tre Miljonlotter: K-E Höglund, Torshälla
SIDOVINSTER, varsin Miljonlott: Ann och Olov Thunman, Sandviken, Roland Antonsson, Mjölby, Kjell Hallberg, Sexdrega, Anders Petersson, Kalmar, Valdemar Johansson, Rotkilen, Töreboda, Nils Pettersson, Mästargatan i Västerås, Kenneth Lundin, Huskvarna, N.O. Oldberg, Bjästa, Ingvar Rydén, Jönköping och Jan Andersson, Bollebygd. Accent gratulerar!

Accent fortsätter att bevaka reaktionerna och effekterna efter uteslutningen av Åke Green. Bland annat intervjuar vi Pingströrelsens föreståndare Sten-Gunnar Hedin och vi har gjort en enkät bland distriktsordförandena i IOGT-NTO. Det går också att läsa mer på debatt- och insändarsidorna.

Vill ha nytt samarbete

Pingströrelsens föreståndare Sten-Gunnar Hedin vill se en ny modell för samverkan med IOGT-NTO.

UTESLUTNING En anledning till att IOGT-NTOs uteslutning av Åke Green väckt så starka känslor är att begreppet uteslutning har så stark laddning inom Pingströrelsen, förklarar Sten-Gunnar Hedin, föreståndare för Pingströrelsen.

– 1913 uteslöts Filadelfia ur Baptistsamfundet. Lewi Pethrus grät och undrade vem som nu skulle ta hand om den snabbt växande församlingen. Han lyckades vända det till något ideologiskt viktigt, att pingstförsamlingarna skulle vara fria och inte bilda ett samfund. Men uteslutningen satte ändå djupa spår hos församlingsmedlemmarna.

– Till det kommer att vi inom den frikyrkliga rörelsen genom åren har uteslutit människor som inte levde som det förväntades av dem, alltså inte på grund av att de förlorat tron utan på grund av livsstil och beteende. För många har det inneburit en otrolig smärta.

REAKTIONERNA PÅ UTESLUTNINGEN AV Åke Green har tagit mycket tid och energi för Sten-Gunnar Hedin, och han är kritisk mot IOGT-NTOs ledning för att frågan inte beretts bättre.

– Man borde ha haft ett personligt möte med Åke Green, inte bara ett telefonsamtal, tycker han. Och jag tycker att det var ett kontraproduktivt beslut av styrelsen att utesluta honom, liksom jag tycker att hans predikan var kontraproduktiv. Vi får fokus på fel saker. Jag och många andra som värnar om en god alkoholpolitik och ett nyktrare Sverige har fått ägna oss åt det här i stället.

– Men jag uppskattar att förbundsstyrelsen tagit frågan ett varv till och att man haft en överläggning med distriktsordförandena.

Många av dem som nu lämnat IOGT-NTO i protest kräver att Sten-Gunnar Hedin också ska göra det och är besvikna för att han väljer att stanna kvar.

– Jag säger till alla att det är bara som

Pingströrelsens föreståndare Sten-Gunnar Hedin vill att Pingstkyrkan och nykterhetsrörelsen ska fortsätta samarbeta, men på ett nytt sätt.
FOTO: MÅRTEN GUDMUNDHS

medlem jag kan påverka organisationen, förklarar han. Som medlem kan jag vara med och tillsätta eller avsätta styrelsen. Det är min enda demokratiska möjlighet.

»Vi måste samverka lite mer reflekterat än tidigare och koncentrera oss på opinionsbildning snarare än på värvning.«

STEN-GUNNAR HEDIN

Att stå utanför och skälla ändrar ingenting.

Sten-Gunnar Hedin tror och hoppas på fortsatt samarbete mellan IOGT-NTO och

Pingströrelsen, när stormen bedarrat och tonläget dämpats något.

– Om vi nu kan lägga det här bakom oss och fokusera på det vi har gemensamt, kan det komma något bra ur det. Jag tycker att det är bra att vi får en diskussion om värdegrunden, och att det inte räcker med att betala medlemsavgiften.

Han tror att IOGT-NTO kommer att välkomnas till frikyrkans konferenser även i fortsättningen, men inte i första hand för att värva medlemmar.

– Jag vill se ett tydligare samarbete, där våra arenor ska vara våra. Vi måste samverka lite mer reflekterat än tidigare och koncentrera oss på opinionsbildning snarare än på värvning.

– Om vi hittar den modellen, behöver det inte innebära färre medlemmar.

STEN-GUNNAR HEDIN SER UTVECKLINGEN av alkoholkonsumtionen och –skadorna som en stor gemensam utmaning för nykterhetsrörelsen och frikyrkorörelsen.

– Idag talar alla om ”tillåtande EU-regler” som orsak till spritfloden. Vart tog det personliga ansvaret vägen? Du måste ta ansvar, och jag måste ta ansvar. Jag ser ingen annan plattform än IOGT-NTO som har styrkan att kunna värna den alkoholpolitik vi har – i samarbete med andra organisationer.

– Jag valde IOGT-NTO därför att det är en religiöst oberoende organisation. För mig är alkoholen inte en religiös-teologisk fråga utan en fråga om personligt ansvarstagande för mig och för det samhälle jag lever i.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

MEDLEMSMINSKNING

2208 har begärt utträde

UTTRÄDE När förra numret av Accent lämnades till tryck hade drygt 1 200 medlemmar begärt utträde ur IOGT-NTO

på grund av förbundsstyrelsens beslut att utesluta Åke Green.

Sedan dess har ytterligare närmare 1000 medlemmar lämnat organisationen. Från årsskiftet och fram till

den 6 mars hade 2 208 medlemmar begärt utträde. Under samma period har förbundet fått 477 nya medlemmar.

Det ger en nettominusning på 1 731 medlemmar.

Rådslag om rörelsens värdegrund välkomnas

Distriktsordförandena i IOGT-NTO är positiva till förbundsstyrelsens förslag att genomföra ett rådslag om rörelsens värdegrund.

■ **RÅDSLAG** IOGT-NTOs förbundsstyrelse har beslutat att genomföra ett rådslag om organisationens värdegrund. Rådslaget kommer att kopplas till den översyn av IOGT-NTO-rörelsens grundsatser och program som beställdes av kongressen.

Förslaget om ett rådslag diskuterades vid en extrainkallad samling med IOGT-NTO-distriktsordförande med anledning av uteslutningen av Åke Green och reaktionerna på den. Ordförandena var överlag mycket positiva till en bred diskussion om vad organisationen står för och vad medlemslöftet innebär.

Rådslaget kommer att genomföras efter

sommaren, berättar Eva Blomqvist, chef för IOGT-NTOs medlemsenhet. Ett förslag till upplägg ska behandlas av förbundsstyrelsen i maj. Det förbereds av en arbetsgrupp med Jan Linde och Erik Wagner från förbundsstyrelsen tillsammans med två distriktsordförande som ännu (när Accent lämnas till tryck) inte är utsedda.

– Utgångspunkten är att det ska bli ett brett rådslag med många samtal där så många medlemmar som möjligt kan komma till tals, säger Eva Blomqvist.

Medlemsenheten håller också på att se över formerna för den fortsatta medlemsvärningen. En ny plan och en budget för det arbetet ska behandlas av förbundsstyrelsen i maj.

Accent har ringt runt till de 23 distrikten och frågat om reaktionerna kring Åke Greens uteslutning, hur man ser på rådslaget samt önskemål om dess innehåll.

En majoritet av distrikten har fått små eller inga reaktioner alls på uteslutningen av Åke Green. Jönköping, Älvsborg, Göteborg, Blekinge och Jämtland är undantagen som har mötts av ganska starka reaktioner, där Jönköping toppar med många upprörda mail och samtal. I Göteborg har ett antal medlemmar begärt utträde – men lika många har begärt inträde just på grund av uteslutningen. I Jämtland har ett tjugotal medlemmar lämnat organisationen och i Blekinge och Älvsborg rör det sig om en dryg handfull personer.

SAMTLIGA DISTRIKT ÄR POSITIVA till förslaget om ett rådslag. Bosse Bergman i Göteborg anser dock att ett rådslag är att ge "gubben" (Åke Green) för

mycket uppmärksamhet. Samtidigt tror han, i likhet med övriga distrikt, att en fördjupad värdegrundsdiskussion kan behövas; vad betyder de fina orden i praktiken? Ett brett anslag efterfrågas, liksom samtal kring värningen av nya medlemmar. Hur viktigt är det att berätta att rörelsen står för mer än bara nykterhet?

De flesta tycker att rådslaget ska fokusera på just grundsatserna. Men även andra tankar har kommit upp. Så här säger Sven Hallervik i Jönköping:

– Jag tycker att vi ska renodla det vi ska jobba med till nykterhetsarbete. Vi ska inte blanda oss i sådant som det finns andra organisationer som sköter, i det här fallet RFSL.

Bosse Bergman i Göteborg funderar å sin sida kring huruvida IOGT-NTO verkligen bara ska vara en nykterhetsorganisation.

Per Bengtsson i Blekinge menar att allas lika värde är viktigt att lyfta fram på rådslaget. Han upplever att rörelsen är fobiskt rädd för religiositet, vilket går stick i stäv med tanken om demokrati och allas lika värde.

MARIA ZAITZEWSKY

EVA ÅHLSTRÖM

accent@iogt.se

Workshop om HBT

STOCKHOLM Att våga utmana sina fördomar och lära sig mer om HBT (homo, bi- och transsexualitet) var huvudsyftet med den interaktiva workshop som föredrags-hållaren och IOGT-NTO-medlem-

men Peter Roth höll på föreningslokalen på Ringvägen i Stockholm i mars. Ett femtontal personer dök upp för att delta i den fyra timmar långa workshopen, där man bland annat hade värderingsövningar. Man diskuterade könsidentitet, sexuella läggningar och talade om

heteronormen som råder i samhället och som ofta exkluderar. Tobias Tengström från UNF var på plats och berättade om diskrimineringslagstiftning.

Att debatten om homo-frågor har väckts till liv inom rörelsen med anledning av Åke Greens

uteslutning gjorde workshopen än mer angelägen, menar Peter Roth.

Monika Lindström är initiativtagare till att workshopen kom till Ringvägen och tycker att det är viktigt att lyfta fram allas rätt till ett normalt liv.

MARIA ZAITZEWSKY

125 år av onsdagsträffar

IOGT-NTO-föreningen Syskonkretsen i Stockholm har möte varje onsdag. Det har den haft sedan 1883, och det tänker den fortsätta med även efter 125-årsfesten i april.

■ **SYSKONKRETSEN** Hur bär man sig åt för att alltid ha bra program på föreningsmötena – inte bara en enstaka säsong utan vecka efter vecka i 125 år? Fråga lokalföreningen Syskonkretsen i Stockholm – de vet! Ända sedan föreningen bildades 1883 (som en IOGT-loge) har den haft möte med högklassiga program varje onsdag, med uppehåll bara över julhelgen och några sommarveckor.

– Det gäller att välja en bra programkommitté, säger Anna-Lena Skoglundh, vice ordförande och själv ansvarig för åtskilliga intressanta litteraturprogram.

– Man måste ha öronen utfällda, säger Georg Fordner, mångårig ordförande i programkommittén. Så fort man hör talas om något som verkar intressant, följer man upp det. Vi har alltid en lista med tänkbara nya program.

Kjell Wahlberg, som också ingår i programkommittén, tycker att medlemmarna ska ha en del av äran.

– Vi är lyhörda för förslag och önskemål från dem.

Att både programkommittén och andra medlemmar har breda egna kontaktnät har förstås också sin betydelse, liksom att mötena äger rum i IOGT-NTO-gården, inom gångavstånd från både makdens och kulturens högborgar i Stockholm.

AV DE VÄLSKRIVNA PROTOKOLLEN framgår att såväl Thorbjörn Fälldin som Kjell-Olof Feldt varit här, liksom författaren Margareta Strömstedt, skådespelarna Meg Westergren och Anita Wall och hundratals andra mer eller mindre kända makthavare, artister och experter på allt från ortnamn till kriminologi.

I de välmatade programbladen – ett för våren och ett för hösten varje år – varvas sång och musik, litteratur och kulturhistoria med alkoholpolitik och aktuella internationella frågor.

– Vi ser till att lägga in ett alkoholpolitiskt program då och då, säger Georg Fordner. Men för det mesta kommer det fler när vi har något mer lättamt.

Flera program genomförs i samarbete med studieförbundet NBV, Nykterhetsrörelsens Samorganisation i Stockholm och med lokalföreningen i Enskede.

En glad styrelse förbereder 125-årsfest och nya intressanta onsdagsmöten. I mitten ordförande Gunnel Mauritsson och runt henne från vänster Kjell Wahlberg, Anna-Lena Skoglundh, Ove Gammals, Ingrid Ekblom, Georg Fordner, Sara Tomeryd och Sigurd Bodén.

FOTO: EVA ÅHLSTRÖM

– Normalt kommer det 20-30 medlemmar på ett möte, säger Ingrid Ekblom, som är sekreterare i föreningen. Men ibland är det fler. När Fälldin var här och läste dikter på mål kom över 100 personer.

Inför 125-årsjubileet, som firas med en stor fest nu i april, har Syskonkretsen 104 medlemmar. Den äldsta är född 1911, den yngsta 1981. Men medelåldern är hög,

»Normalt kommer det 20-30 medlemmar på ett möte... När Fälldin var här och läste dikter på mål kom över 100.«

kring 75 år. När föreningen var som störst, 1959, hade den 384 medlemmar, berättar ordförande Gunnel Mauritsson.

1999 PRESENTERADE ANNA-LENA SKOGLUNDH en vision för de kommande tio åren. Hon hoppades då att Syskonkretsen skulle fortsätta att spela en roll i medlemmarnas vardag med meningsfulla och innehållsrika möten. "Jag tror också att en viktig faktor är att fortsätta med sammankomster varje onsdag, den kontinuiteten betyder mycket för att stärka sammanhållningen", skrev hon då. Hon hoppades också att Musikleken, bouletävlingar och andra återkommande inslag skulle fortsätta.

Det har de också gjort. Hennes förutsägelser visade sig stämma rätt bra – utom på en punkt. Antalet medlemmar har inte fortsatt att minska, som hon trodde då, utan ökat flera år i rad. Inte så mycket men tillräckligt för att Syskonkretsen ska våga tro på framtiden.

När hon blir ombedd att sja om de kommande tio åren, återkommer Anna-Lena Skoglundh till hur viktigt det är att ha möte varje vecka.

– Det är viktigt att alla vet att vi träffas varje onsdag. Om vi övergår till varannan vecka, blir det genast svårare att hålla reda på när det är möte – och lättare att låta bli att gå dit.

– Men basen av aktiva medlemmar får inte bli för liten. Så om tio år kommer nog Syskonkretsen att vara sammanslagen med en annan förening, kanske den i Enskede.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

SYSKONKRETSEN

125 ÅR IOGT-NTO-föreningen Syskonkretsen bildades den 23 april 1883 som loge nr 583 inom IOGT i en lokal på Kungsholmsgatan 6, i Stockholm.

Leksand Sommarland

Nykterhetsrabatt på sommarland

FÖRENINGSTIPSET I Dalarna får medlemmarna i IOGT-NTO-rörelsen rabatt på entrén till Leksands Sommarland.

Det är Åsa Hagborg, projektledare för LOVA (Levnadsglad Och Vis Alkoholfri) som fått ledningen för Sommarland att lova att de som visar upp ett medlemskort för IOGT-NTO-rörelsen i Dalarna får gå in billigare.

– Det är en häftig anläggning för hela familjen, säger Åsa Hagborg, som är nöjd med överenskommelsen och gärna delar med sig av tipset till andra distrikt och föreninga.

Det finns säkert fler anläggningar runt om i landet som gärna ger rabatt till garanterat nyktra besökare.

EVA ÅHLSTRÖM

Storförening bildad i Umeå

UMEÅ I Umeå har de båda IOGT-NTO-föreningarna Umeå Skans och Drogrfri Framtid gått samman och bildat föreningen Umeå Skans/Drogrfri Framtid med ny styrelse och ny plan för verksamhetsutveckling för ca 600 medlemmar.

Styrelsen består av sju kvinnor med Görel Lindahl som ordförande. Övriga ledamöter är Eivor Andersson Anna Frej, Karin Eriksson Lena Lindgren, Susanna Möller och Ulla Westerlund

– Genom att bilda intressegrupper kan vi få igång många olika aktiviteter som äventyr och friluftsliv, kultur och teater, politiska aktionsgrupper, social samvaro för daglediga/seniorer med mera, säger Görel Lindahl. Här ska alla kunna hitta aktiviteter som känns meningsfulla och utvecklande.

Sockerdricka det nyaste inestället

STOCKHOLM

Klubb Sockerdricka har på några månader etablerat sig som ett ineställe för livemusik i alkoholfri miljö. Redan till premiären i december kom över 50 personer i alla åldrar för att lyssna på tre olika band. Och så har det fortsatt, fredagar jämna veckor är det full fart på Ringvägen 74 i Stockholm.

– Klubb Sockerdricka har blivit ett känt varumärke bland musikintresserade ungdomar i stockholmstrakten, säger Max Dahlstrand, distriktskonsulent och tillsammans med Stefan Höglund

Många kockar lagade en riktigt god middag och avnjöt den tillsammans i lokalen på Vattentorget. FOTO: ANDERS KARLMAN

MÅNGA KOCKAR I VÄXJÖ

KAMRATSTÖD Matlagningen är den senaste aktiviteten i det snabbt växande kamratstödet, berättar Anders Karlman, som dagligen tar emot 10-15 besökare i den egna lokalen Insikten en trappa upp i IOGT-NTO-huset på Vattentorget i Växjö.

– Men på matlagningskursen brukar vi vara upp emot 20, tillägger han.

Sedan Anders Karlman anställdes för att hålla i kamratstödet, har det vuxit snabbt. De vardagliga träffarna varvas med utflykter, studiebesök, bowling, söndagspromenader och läger för barn på Storön i samarbete med UNF.

– Det är bara lite mer än ett år sedan jag själv var uteliggare, berättar Anders. Idag tycker jag att jag har haft tur.

initiativtagare till klubben.

– Artisterna, som är välrenommerade i musikkretsar, ställer upp kostnadsfritt, berättar Max Dahlstrand. De är tacksamma för att för en gångs skull få spela inför en nykter publik.

Rubrikerna vi får vänta på

VÄXJÖ "Rubrikerna vi inte får läsa" var rubriken på en hearing i Växjö om massmedia och alkoholforskning, arrangerad av Kronobergs Länsforum för Alkohol- och Narkotikafrågor. Men deltagarna lär få vänta

ett tag till på rubrikerna som talar om systematiska fel i forskningen om nyttan av ett glas vin. Av de inbjudna journalisterna – från lokal- och rikspress, lokala och nationella radio- och TV-program kom nämligen inte en enda för att lyssna på bland andra docent Sven Andréasson från Statens folkhälsoinstitut. Kanske ville de inte veta att det inte längre finns något vetenskapligt underlag för att rekommendera någon att dricka av medicinska skäl? Kanske ville de inte få sin rapportering om alkoholens positiva och negativa effekter ifrågasatt?

RÖRELSEN I MEDIA

Kommunenät gav eko i medier

NORRBOTTENSKURIREN i

norr, KRISTIANSTADSBLADET

i söder och ett antal lokaltidningar och lokalradiostationer däremellan har uppmärksammat IOGT-NTOs enkät till kommunerna. Den visar att nio av tio kommuner har ett alkoholpolitiskt program men att många av dem är föråldrade.

Norrbottens-Kuriren noterar att Arjeplog är den enda kommunen i Norrbotten som saknar ett sådant program och att programmet i Piteå inte har reviderats sedan 1988.

Tidningarna informerar också om IOGT-NTOs nya "stödlinje" för kommuner som behöver hjälp med att utforma sin alkoholpolitik.

Kritik mot EU-politik

VÄRMLANDS FOLKBLAD

och DAGENS INDUSTRI har publicerat en debattartikel av IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson, som är kritisk mot regeringens EU-politik. Kritiken gäller de pågående förhandlingarna i Världshandelsorganisationen WHO där den svenska regeringen inte haft några invändningar mot EU-kommissionens krav på en liberalisering av handeln som också omfattar alkohol och tobak. "Har regeringen funderat på vilka konsekvenser det kan få för u-länderna?" frågar Sven-Olov Carlsson.

Folknykterhetens vecka satsas i år på temat "Minska alkovåldet"

KAMPAJ FNV 2008 står nu åter inför dörren. Det som känns extra kul med årets kampanj är att denna faller väl in i det vi fokuserar på i kommunprojektet. Detta möjliggör att kampanjen kommer att ha ett liv även efter att Folknykterhetens vecka är genomförd. Temat under årets Folknykterhetens vecka kommer att vara *Minska alkovåldet*. Vi fokuserar på sambandet mellan alkohol och våld på krogen och i det offentliga rummet och att alkohollagen är uddlös när serveringstillstånden inte dras in trots de stora problemen på krogen. Just frågan om serveringstillstånd och tillsyn är högaktuell, eftersom regeringen tillsatt Anita Werner som utredare för att under 2008 göra en översyn av alkohollagen. Accent har i nummer 1 och 2/08 gjort reportage som beskriver omfattningen av beviljade serveringstillstånd och alkoholhandläggarnas svårigheter med att bedriva en effektiv tillsyn av dessa. En bra idé kan vara att redan nu bjuda in kommunala alkoholhandläggare, deras chefer och lokala politiker för att vid en lunch eller ett frukostmöte med oss och andra som vi vill ha med kunna diskutera denna viktiga fråga.

Utöver ovan nämnda fokus kommer vi även att göra en

Folknykterhetens vecka går av stapeln 28 april till den 4 maj. Folknykterhetens dag infaller på jälvaste första maj. Detta faktum får vi se som en utmaning och en stor möjlighet. Utmaningen kan vara att söka lokal samverkan med partier och arrangörer så att alkoholfrågan får utrymme under den här dagen. Bild från tidigare år.

stoppa langningen-kampanj. Traditionellt är Valborg en av våra så kallade superhelger. För att i så stor utsträckning som möjligt nå vuxna med budskapet att inte köpa ut alkohol finns möjlighet att tjuvstarta folknykterhetens vecka genom att starta arbetet med stoppa langningen helgen innan FNV, alltså 25-26 april. Detta innebär att man

dessutom, om så önskas, kan göra ytterligare en massiv insats mot langningen på Valborgsmässoafton. Utmaningen här kan vara att söka samverkan med de samarbetspartners ni har lokalt för att täcka så många systembolag som möjligt i distriktet/kretsen. Stoppa langningen-kampanjen kommer att leva vidare under året genom att vi

gör insatser inför skolavslutning, Halloween och Lucia.

Hur ska vi märkas

Här är det bara fantasin som sätter gränser. Många distrikt och föreningar har väl inarbetade metoder för hur man når ut med sitt budskap. Bland de mest positiva och kanske mest effektiva sätten att få ut budskapet är att möta lokala politiker för att diskutera de aktuella frågorna med oss. Sådana möten kan arrangeras som frukostmöten, lunchträffar och liknande.

Det är även viktigt att använda media i opinionsbildningsarbetet. Man kan skriva lokala insändare och debattartiklar och bjuda in media till våra träffar med politiker.

Materialbeställning

Vi kommer att producera flygblad, banderoller och en del annat kringmaterial som ni kan beställa och få levererade i god tid innan vecka 18. Vi kommer att skicka ett grundkit till alla som beställer material. Önskar man extra material så måste man uppgge det vid beställningen. Gör en uppskattning av hur mycket material du kan tänkas behöva och beskriv gärna kort vad ni har för aktiviteter planerade. Kampanjmaterial beställer ni genom att skicka ett mejl till johnny.johansson@iogt.se.

Ettårig förebyggartutbildning startar på Wendelsberg

UTBILDNING En ettårig utbildning på Wendelsbergs folkhögskola startar som lär ut hur du kan arbeta drogforebyg-

gande i projektform. Utbildningen öppnar dörrar mot jobb och ideella uppdrag inom IOGT-NTO-rörelsen och NBV. Praktik och teori är viktiga ingredienser. Du ska ha slutfört dina gymnasiestudier, vara eller bli medlem i IOGT-

NTO-rörelsen och vara tobaksfri vid skolstart. Skolavgiften är 5 900 kronor. Utbildningen är ett samarbete mellan IOGT-NTO-rörelsens fyra förbund, NBV och Wendelsbergs folkhögskola. Läs mer på www.wendelsberg.se.

Redaktör: Kerstin Kokk, 08-672 60 27, kerstin.kokk@iogt.se

Reflektion kring prevention

UTBILDNING Örebro universitet tillsammans med Socialstyrelsen bjuder in till två dagars möte kring utvärderade alkohol- och drogförebyggande metoder. Bland annat kommer IOGT-NTO:s metod Stark & klar att behandlas. Medverkar gör forskare, politiskt ansvariga och sakkunniga inom såväl ideell som offentlig sektor och ger sin syn på preventionsarbete och samverkan. Fokus kommer att ligga på ett reflekterade möte och den utvecklande dialogen delta-garna emellan. Vi inbjuder dig som arbetar professionellt eller ideellt med alkohol- och drogförebyg-

gande och som vill utveckla dina kunskaper och arbets-sätt. 14-15 maj hålls kursen på Örebro universitet. Kontaktperson är Camilla Ulvmyr camilla.ulvmyr@oru.se

Filmdagar i Leksand

FILMPÄRLOR Kan IOGT-NTO använda det kommersiella filmbudet för att stärka och utveckla den lokala IOGT-NTO-verksamheten? Många av de filmer som visas har en klar koppling till våra tre verksamhetsområden.

Våra Gårdar har sina film-dagar i Leksand den 16-18 ma. Under helgen erbjuds många filmpärlor, både med större bredd och av typen Bio Kontrast. Möjlighet kommer också att finnas att se för-

handsvisningar på filmer som kommer till hösten. Det blir även tid för diskussioner och föredrag. Vi erbjuder ett speciellt seminarium kring hur vi kan använda filmen kopplat till IOGT-NTO:s verksamhetsområden. Kursen startar lördagen den 17 maj klockan 9 och håller på hela helgen. Läs mer på www.varagardar.se, där information uppdateras kontinuerligt.

Grundutbildning i förebyggande arbete

UTBILDNING Under de senaste åren har vi samlat kunskap inom forskning och teori-bildning inom det alkoholfö-rebyggande området. Vi har med stor framgång genom-

fört flera liknande utbildningar. Under kursen går vi genom vad som fungerar, vad som inte fungerar och hur man kan tänka i ett effektivt förebyggande arbete.

IOGT-NTO har en teorigrund med tillhörande modeller som ligger till grund för utbildningen och vad vårt förebyggande arbete ska syfta till. Denna utbildning vänder sig i första hand till dig som arbetar med förebyggande arbete och vill få en teorigrund kring effektiv prevention. Du kan vara anställd, medlem eller icke medlem. Kursen är öppen för alla. Läs mer och anmäl dig på www.iogt.se/utbildningar.

KALENDARIUM

Om du vill veta mer om aktiviteterna i kalendariet kan du gå in på www.iogt.se/kalendarium, eller kontakta IOGT-NTO Direkt, 08-672 60 05 eller info@iogt.se.

APRIL

10-11 RUP 09-seminarier

V. 16-17

Grundutbildning för nya förebyggargrupper en vecka utomlands

14-15 Lärargemenskap i socialt entreprenörskap, Wendelsberg

16 Projektutvärdering, Wendelsberg

18-19 RUP 09-seminarier

18-20 Utbildning Global Ambassadör, Tollare

25-26 RUP 09-seminarier

26-27 IOGT-NTO medverkar vid Folkpartiets kommunala riksmöte, Västerås

28- Folknykterhetens vecka

MAJ

-1 Folknykterhetens vecka

9-10 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

9-10 RUP 09-seminarium

9-11 Grundutbildning i förebyggande arbete, Tollare

13

Alkoholpolitisk kurs, Stockholm

14-15

Reflektion kring prevention, Örebro universitet

JUNI

Vecka 23-24

Stoppa langningen-kampanj - skolavslutning

3-4

Lärargemenskap i socialt entreprenörskap, Tollare

14

NBVs förbundsmöte

JULI

1-6

NGRs sommarkurs, Färöarna

6-12

Almedalsveckan, Visby

27-

Active camp och NSF:s förbundsläger, Ransbergs Herrgård

AUGUSTI

-3

Active camp och NSF:s förbundsläger, Ransbergs Herrgård

SEPTEMBER

8-10

World Forum Against Drugs, Stockholm

8-10

Työlösandsdagarna, MHF, Työlösand

19-20

IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

19-20

Konsulentsamling, Göteborg

20-21

Distriktsamling, Göteborg

25-26

Metodutbildning Föräldrar Tillsammans och Ledare Tillsammans, Tollare

27-28

Metodutbildning Föräldrar Tillsammans och Ledare Tillsammans, Tollare

27-28

Ledarskap i socialt arbete, Tollare

OKTOBER

2

Alkoholpolitisk kurs, Stockholm

3-5

NBVs förbundsdagar

10-11

RUP 09-seminarier

10-12

NordAN-konferens, Tallinn

11-19

Fullt hus, Våra Gårdar

17-19

Mediekurs, Tollare

17-19

Grundutbildning i förebyggande arbete, Tollare

24-25

RUP 09-seminarier

25-26

NSF:s förbundsmöte, Västervik
Vecka 44

30

Stoppa langningen-kampanj - Halloween

30

Ljusmanifestation för narkotikans offer

NOVEMBER

7-8

RUP 09-seminarier

7-9

IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

13

Pumpen

21-23

IOGT-NTO:s verksamhetsforum, Tollare

DECEMBER

7-10

IOGT Internationals kulturkonferens, Malaysia

V. 50

Stoppa langningen-kampanj - Lucia

Om du vill veta mer om aktiviteterna i kalendariet kan du gå in på www.iogt.se/kalendarium, eller kontakta IOGT-NTO Direkt, 08-672 60 05 eller info@iogt.se.

"IOGT-NTO är ett starkt varumärke"

Johanna Berkquist heter IOGT-NTOs nya kommunikationschef. "Glad och aktiv" enligt sin egen beskrivning. Hon kommer närmast från Mentor Sverige, där hon varit projektledare för insamling.

■ VARFÖR VILL DU BLI KOMMUNIKATIONSCHEF HOS IOGT-NTO?

– Jag har jobbat i organisationer där jag har sett hur alkohol och andra droger påverkar människor – BRIS, Stockholms Stadsmission och nu senast Mentor Sverige. Framför allt har jag sett hur barn och unga drabbas som anhöriga när vuxna inte orkar vara vuxna.

Det har fått mig att vilja jobba mer med de frågorna. Och IOGT-NTO är ju en välkänd organisation som alltid står upp för sin vision om ett annat samhälle.

■ VILKEN KONTAKT HAR DU HAFT MED IOGT-NTO TIDIGARE?

– Jag har inte haft någon direktkontakt med IOGT-NTO men däremot med Junis, som samarbetar med BRIS i Skoljoggen. Och jag har med intresse tittat på IOGT-NTOs remissvar på olika utredningar, där förbundet alltid drivit en tydlig linje. IOGT-NTO är ett starkt varumärke!

Men jag visste inte att IOGT-NTO gör så mycket, framför allt inte inom det sociala området. Att organisationen också arbetar med behandling och är aktiv över hela fronten var nytt – och positivt – för mig.

■ VILKA AV DINA TIDIGARE ERFARENHETER HAR DU MEST NYTTA AV I DET NYA JOBBET?

– Förutom mina erfarenheter av att jobba med kommunikation och insamling tar jag med mig ett starkt engagemang i frågor om alkohol och andra droger i samhället – och en övertygelse om att förändring är möjlig.

Jag har funderat en del på hur synen på rökning har sväng på bara några år. Det är till exempel inte länge sedan en restaurang gick i konkurs när den försökte med rökfritt. Idag är alla restauranger rökfria, och de flesta tycker att det är självklart. Jag leker med tanken att man ska kunna få en liknande utveckling av inställningen till alkohol och andra droger. Visst vet jag att parallellen inte håller fullt ut, men ändå... Man kan förändra, och jag har vilja och lust att förändra.

Johanna Berkquist, IOGT-NTOs nya kommunikationschef.

FOTO: PIERRE ANDERSSON

■ HUR VILL DU BESKRIVA DIG SJÄLV SOM PERSON?

– Jag är glad och aktiv, har mycket energi. Och jag är social, tycker om människor och att lyssna och umgås.

mans med kompisar, går på bio eller teater. Dessutom läser jag mycket och gärna – överallt och så snart jag har en stund över.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

»IOGT-NTO är ju en välkänd organisation som alltid står upp för sin vision om ett annat samhälle.«

■ VAD GÖR DU NÄR DU INTE JOBBAR?

– Med två små barn blir det förstås mest att vara med familjen. Vi är ute mycket i skog och mark, och vi försöker hitta på saker att göra tillsammans.

Men en kväll i veckan har jag "egen tid", och den är viktig för mig. Då är jag tillsam-

JOHANNA BERKQUIST

ÅLDER: 35 år

FAMILJ: Man och två barn, 4 och 2 1/2 år

BOR: Villa i Vallentuna

BAKGRUND: Utbildad på RMI Berghs, har arbetat med kommunikation hos BRIS, Stockholms Stadsmission och Mentor Sverige

AKTUELL: Ny kommunikationschef hos IOGT-NTO

Orsakar missbruk hemlöshet?

GRANSKNING Antalet hemlösa i Sverige ökar. Sambanden mellan missbruk och hemlöshet är välkända, även om det ofta är svårt att säga vilket som egentligen orsakar vad. Accent har besökt hemlösa och frivilligorganisationer i Göteborg, Stockholm och Oslo.

REPORTAGE

FOTO: PER JONSSON

En natt i arresten

REPORTAGE Arrestvakten Volkans "gäster" skriker, gråter, svär och spyr, innan de lugnar sig och får sova ruset av sig. Han tar emot dem lugnt men bestämt, pratar och tröstar, hjälper dem att ringa hem. Accent var med honom en natt på jobbet.

INTERVJU

Idrottsbasen värnar alkoholfri miljö

INTERVJU Karin Mattsson är ridtjejen som blev ordförande

för Riksidrottsförbundet. Hon är djupt engagerad i idrottsrörelsens frågor och värnar om en alkoholfri miljö för idrottande ungdomar.

INTERVJU

Tjernobylypapporna flyr sina sjuka barn

I FOKUS Vitryska Gomel är ett av de områden som varit mest utsatt för radioaktiv strålning efter Tjernobylykatastrofen. Nio av tio barn är sjuka. Det är mammorna som får ta hand om dem. Papporna försvinner eller dränker sorgen i alkohol.

KULTUR

Författaren som varumärkesbyggare

KULTUR Camilla Läckberg hör till de författare som är sitt eget varumärke. Hon syns och hörs i mediabruset - och hennes böcker säljer som smör. Frågan är om det i dag är ett måste för författare att exponera sig?

LÄSTIPS FÖR DIG SOM LÄSER TIDNINGEN BAKIFRÅN

Nykterhetsarbete för Kenyas fattiga

24 REPORTAGE I Kenya tar många fattiga droger för att fly sina svåra förhållanden. Missbruket håller dem sedan fast i fattigdomen. På mikrokreditorganisationen Jamii Bora insåg man det och grundade en nykterhetsrörelse för fattiga.

Kommunerna och alkoholpolitiken

4 LEDARE Kommunerna har på senare år fått ett större och tyngre ansvar för svensk alkoholpolitik. Därför är det angeläget att alla kommuner har ett alkoholpolitiskt program.

Kampen om ungas klickande

8 GRANSKNING Inför hotet om begränsningar för traditionell alkoholreklamen ökar industrin sin marknadsföring på internet. Där finns inte samma regle-

ringar i kampen om alkohol-konsumenten och mycket av reklamen vänder sig till direkt ungdomar. Och allt klickande registreras.

Tom Alandh ger de kanstötta en röst

32 INTERVJU Mitt i vardagen, hos de till synes obetydliga människorna, hittar dokumentärfilmaren

Tom Alandh de stora skeendena och berättelserna. För honom bär alla på en historia.

Pjäs om fångars barn väcker starka känslor

38 KULTUR Kanske är några av fångarna själva barn till kåkfarare. Kanske har några av dem egna barn. Pjäsen "När ånglar faller längre ner än botten" väcker känslor på den slutna anstalten Beateberg.

Gösta - en musketör i Rågsved

Drogsved kallades stockholmsförorten Rågsved i folkmun på 70-talet. När Gösta Warodell insåg att många missbrukare levde kvar bildade han Musketörerna i Rågsved.

■ **RÅGSVED** För två år sedan fick Rågsvedsbon Gösta Warodell av en händelse syn på en grav, vars namninskrift han vagt kände igen. Någon dag senare kom han på att graven tillhörde Benny Sjögren, en gammal kompis från 70-talets Rågsved. Han tog kontakt med Bennys syster Michaela och fick veta att inte bara Benny hade dött på grund av droger, utan också hennes två andra bröder. Den tragiska historien fick nytt liv genom filmaren Tom Alandhs starka dokumentär "Vi som överlevde Rågsved", som sändes på SVT i början av mars i år.

Men för Gösta var mötet med Michaela startskottet på något helt nytt. Han la av med drogerna och tillsammans med ett gäng andra överlevare från Rågsved bildades den ideella föreningen Musketörerna i Rågsved.

FÖRENINGEN HADE SITT FÖRSTA årsmöte i slutet av förra året, och har alltså precis kommit igång.

– Vårt mål är att hjälpa människor som lever i utanförskap till ett innanförskap. Vi vänder oss främst till hemlösa, som ju väldigt ofta har missbruksproblem. Här i området finns cirka 300 hemlösa och många av dem knarkar eller super, säger Gösta och berättar att tanken är att fören-

Gösta Warodell bildade föreningen Musketörerna i Rågsved för att hjälpa människor som lever i utanförskap. FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

ingen ska vara en länk mellan exempelvis socialtjänsten, arbetsförmedlingen och den hemlöse.

— De som lever på gatan orkar eller vågar ofta inte ta kontakt själva. Där kan vi hjälpa till. Vi kan också följa med vid behov. Många har problem med sina tänder och sin fysiska hälsa och kan behöva besöka sjukvården. Vi kan ordna tid eller bara vara ett stöd när det är dags, säger Gösta.

För honom själv har projektet blivit en vändpunkt. Fram tills helt nyligen var han hemlös och bodde i ett garage.

Nu har han en träningslägenhet i Rågsved. Ett C-körkort och ett framtida jobb hägrar.

Han ägnar dagarna åt Musketörerna och har med föreningen funnit en ny mening med tillvaron. Men ekonomin är skral, medlemmarna pytsar in medel från egna fickor. Källarloken där de håller till saknar både bredband och kylskåp. Så småningom hoppas de ändå komma på fötter och få ekonomiskt bistånd via donationer.

Förhoppningen är att fler Musketörföreningar ska bildas i andra förorter, med Rågsvedsmusketörerna som förebild, eftersom grundtanken är att vända sig till dem som bor i närområdet.

MARIA ZAITZEWSKY

GÖSTA WARODELL

ÅLDER: 55

FAMILJ: 3 barn

BOR: Rågsved

AKTUELL: I Tom Alandhs dokumentär "Vi som överlevde Rågsved" samt med föreningen Musketörerna i Rågsved.

GODA NYHETER

Humor mest attraktivt

HUMOR Humor toppar listan på attraktiva egenskaper hos en blivande partner, visar en europeisk undersökning. Andra viktiga egenskaper är ärlighet, trohet och opti-

mism. Bara 38 procent tycker att utseendet spelar roll vid val av kärlekspartner.

Dataspelare dricker mindre

SPEL Det är positivt för hälsan att spela dataspel.

Det visar en rapport från Ungdomsstyrelsen, där 3000 ungdomar svarat på frågor.

De som spelar dataspel dricker mindre alkohol och stressar mindre än dem som inte spelar. Dessutom tar rapporten död på myten att dataspel gör en person tjock.

Det finns inget i rapporten som pekar på detta.

Trollhättan bäst på klimatarbete

KLIMAT Grattis Trollhättan! Ni är bäst i landet på klimatarbete, enligt Natur-

skyddsföreningen. På andra och tredje plats kommer Lidköping och Olofström och först på femte plats kommer Stockholm och Göteborg. Trollhättan var bland annat först med biogasdrivna bussar.